Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШИНАРА, 21 ноябрь, 1978 шу. ● № 139 (5959). ● Мах 2 кепиг.

КХАЬ ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

ИттлагIча пятилетка хьалхарча кхаь шера план ханал хьалха кхоачашъяра, укх шера йиълагIча квартала задани тIехкхоачаш а еш, тIадоагIача шера толаме къахьегара лард йоллара Ленина орден лелаеча «Грознефть» производственни объединенеи ГI. Ахриева цIерагIча Назрановски «Электроинструмент» заводеи коллективаша дIайолаль инициатива чIоагIа къоабалъяь тIанийцача Грозненски шурий комбината болхлоша шоай хьинари низи кхо ца беш къахьег. Производства эффективности балха дикали лакхъяра тIагIертта къовсам лоаттабеча цар ханал дукха хьалха, 17 ноябре, кхоачашъяьй продукци маьхала яккхара пятилетка хьалхарча кхаь шера план. ХIанзлехьа планал совгIа даьккхад 241 тонн машдаьтта, 61 тонн нахча. Ер шу чакхдалалехьа пхе шера планагIа лаьрхIачул совгIа арахецаргья цхьа миллиони 400 эзари сома маьха шурий продукци. Къахьегама овсарле лакхъяра задани а 1,2 процент тIехкхоачашъяьй.

Шурий комбината коллективана чIоагIа беркате хинад пятилетка кхоалагIа шу. Валови продукци арахецареи из маьхала яккхареи итт бетта план 23 октябре кхоачашйир цо. ПланагIа лаьрхIачул совгIа ара а хийца маьхала яьккхар 212 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци.

Комбината участкашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай машдаьттеи тIоаи боаккхача участка коллективо. Укх шера шоллагIча сентябре кхоачашъяьй цо пятилетка хьалхарча кхаь шера план. Бригадашта, сменашта юкъе яьржача социалистически яхье эгара дикагIа толамаш дахарца белгалъяьнна я «Знак Почетеи» Къахьегама Сийлен кхоалагIча степенеи орденаш лелаеш йола Ильченко Таисия Васильевна керте латтача шура чуеттача бригада коллектив. Пятилетка кхаь шера план 25 август хьатIакхоачаш кхоачаш а яь, хIанз тIадоатIача шера апрель бетта чотагIа къахьегаш я из.

Шоай новкъосташта хьокхам а телаш, къаьстта дика производственни толамаш доахаш хиларца белгалъяьнна я шушашка шура чуетта машинист М. В. Бурлакова, слесарь-наладчик И. С. Бойко, аппаратчик Л. Чусовитина, шушаш дIанийсъеча автомата машинист М. А. Юхмина, машинист Л. Ф. Белова, кхы дукххабараш а. Царех цхьаккха болхло вац ший сменни норма дикка тIехкхоачаш ца еш.

Б. АМХАДОВ,
Грозненски шурий комбината директор.

ТОЛАМЕ КЪАХЬЕГ

Пятилетка кхоалагIа шу толаме чакхдоаккхаш ба Шалински района «Южный» совхоза хьайбаш леладераш. ЗIамига ба боахам. Деррига а 615 бежан да совхозе, бетташ 186 етт а болаш. Хьокхамаш лакха да. Шера план дикка тIехкхоачаш а еш, пачхьалкхенна 30,1 тонн дулхи 371 тонн шурен дIаеннай хIанзале а. ХIаьта планал совгIа дIаеннар 9,1 тонн дулхей 61 тонн шурийн я.

Зоотехнически бокъонаша дIадеххача тайпара доаханна Iунал деш хьайоагIа хьайбаш леладерий барттайна коллектив. Къаьстта овсаре къахьег дояркаша Исраилова Каметаси цун йоIо Исраилова Яхитаси. ДIабахача итт бетта хIара Iаттагара 2800 килограмм шура яьккхай царех хIаране, шера план 2400 килограмм йолча. ХIаьта Iаьсий леладерашта цахаддаш хьалхалатт йоккха опыт йола йижарий Самигуллинар Мелизьяни Гулизьяни. Цар кхоабача хIара Iасилга дийнахьи буси юкъера лаьрхIача 650 — 700 грамм дулх тIакхет, план 500 йолча. Царца нийсбала гIерташ болх бу коллективе кхычар а.

М. ЦУРОВ.

Хьалха латтача бригада кулгалхо

ЙиълагIча гIишлон-монтажни управлене эггара дикагIчарех цаI я цхьоалагIча участка коллектив, — аьлар тхога «Грознефтехимремстрой» тресте. — Борисенко Владимира кулгалдеча бригадах яздела ш. Цох лаьца язде мегаргдолаш а да шоана.

Йоккха яц Борисенко Владимир керте латта каменщикий бригада, итт совгIа гIишлонхо мара вац цита къахьегаш.

Хьинаре къа а хьегаш, башха-дика толамаш доахаш хиларца белгалъяьннай из. ГIишлошъеча къахьегаш дукхача шерашка Iоаяь йоккха опыт йолаш ва бригадир. Технически училища чакхъяьккхачул тIехьагIа иттех шера Урале цу профессех къахьегаш хилар из. Керттерча даькъе дуккхаза вIаштIардаь цIенош хьалдеча болх беш хилар из.

Ер бархIлагIа шу да Грозне гIишлош хьалъеча из къахьегаш вола. Цо кулгалдеш йола гIишлонхой коллектив барт-цхьоагIо йолаш я. Дукхача хана денз гIишлошъеча къахьегаш бола башха-дика говзанчаш ба бригаде болх беш бараш а. Царех я Алихаджиева Белкъас, Заблоцкий Виталий, Таплаева ЛуIман, кхыбараш. Уж бригадираца цхьана В. И. Ленина, А. Шерипова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводашкара, СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически заводера дуккха объекташ хьалъеча хьинаре къахьегаш хиннаб. Злобински методагIа къахьегаш болча цар хIара сменагIа нормаш 120 — 130 процент кхоачашъю. Шишшакхоккха балха говзал йолча царех хIаране моллагIчун метта дIа а этта къахьег, эшаш дола гIо-новкъостал ду.

Каменщикашта доккха новкъостал а деш, шоай декхараш дизза кхоачашдеш ба Небиев Анатолий керте латтача бригадера плотникаш. Бригадир управлене дикагIвола рационализатор лоархIаш а ва. Цо телача рационализаторски предложенеша доккха новкъостал ду плотникий а каменщикий а балхаш сихдара.

Цхьа минут а балха ха зехьа йоа а ца еш, гIишлошъеча техникахи механизмехи бизза пайда эц Борисенкос кулгалдеча каменщикий бригадо. Укх шера кхаь кварталагIа вIаштта «Грознефтехимремстрой» треста управленешта юкъе хьалхара моттиг яьккхай йиълагIча гIишлон-монтажни управлене коллективо. Уж толамаш доахача дизза дакъа лаьцад Борисенко Владимира кулгалдеча бригадо.

А. КАРДАШОВ,
«Нефтехимик» яхача дуккха тираж йолча газета болхло.

СУРТА ТIА: каменщикий бригадир, коммунист В. Борисенко.

З. БАТЧАЕВА сурт.

Дег тIара баркал

Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 61 шу дизарца дувзаденна Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитетага, СССР Лакхехьарча Совета Президиумага, СССР Министрий Советага къахьегамхошкара, партийнии, общественнии организацешкара, предприятей, учреждеией, гIишлоний, колхозий, совхозий коллективашкара, Советски Эскареи Флотеи бIухошкара дукха моаршалаши даькъала дувцараши тIадола каьхаташ кхаьчад.

Моаршалаш тIадолча каьхаташа тешал ду советски общества морально-политически цхьоагIо йохаргйоацаш хилара, СССР кердача Конституце тIа хьахьейхача, вай халкъа карагIдаьннача исторически гIуланхех Iалаьмате чIоагIа доккхал деш советски нах хилара. Цар хьахьокх айденна къахьегамеи политически хьинар, городеи юртеи къахьегарий — шоай мехка, шоай дерригача вахара даьй айлуш латта инициативеи самодеятельности. Послакешка йизза къоабалъю Коммунистически партеи Советски пачхьалкхени чуреи арахьареи политика, КПСС Центральни Комитето, КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Л. И. Брежнев керте латтача Политбюрос де лерхIачоа тIаберзабаьи беркатеи беш бола болх.

Парте гIулакха, шоай патриотически декхара советски нах тешаме хилар тошавеш бакъду керда къахьегама толамаш дахарах, укх тIехьарча хана кердача форманца йIаьхий хинна, шийх хьахур алсамдаьлна йола социалистически яхь йоаржаярах долча рапорташа. Из къаьгга гучадаьлар дукххача коллективаша СССР Конституце хьалхара шу дузаш пятилетка кхаь шера заданеш кхоачашъярца. КПСС ЦК июльски (1978 ш.) Пленума решенеш чакхйоахаш юрта къахьегараша чоалхане хаоттама хьалашка гулбир эгтара боккхагIбола ялатий хьувкъам. Из деррига а — коммунизм хьалъеча, вай халкъа вахара материальнии культурнии боарам массе а багIорахьара айбара юкъедихьа бокъонца, доккха дакъа.

Моаршалаш тIадолаш каьхаташ кхаьчад иштта социализма вежарашха долча мехкий кулгалхошкара, доазол дехьарча мехкий коммунистически, болхлойн къаман - демократически партешкара, правительствашкара, пачхаьалкхени общественнии деятелашкара, къаьст - къаьстача гражданашкара. Вай доттагIаша белгалду дерригача дунен тIа революционнии къаманкортамукъалени болам дегIабоалабара Сийлахь - боккха Октябрь, Советски Союзо леладу гIулакхаш Iалаьмате боккха исторически лоархIам болаш долга. Цар советски халкъ чIоагIа даькъала дувц экономически, социальни, культурни вахара дерригача доакъошка, социалистически демократи эргайоахаш тоаеча карагIдаьннача толамашца. Цар бизза хьаллоац кхохкам кIаьдбар кIоаргдара, дунен халкъашта юкъера вIаши цхьана леладу гIулакхаш дегIадоаладара, герзашца киийчлулга сихдара никъ бехкара, машар чIоагIбара тIаберзабаь КПСС-ои Советски правительстван кIаьд ца луш беш бола болх. хIаьта из дерригача халкъий хьаштаща дIа ма-деххара ба. Октябра 61 шу дизарца моаршал луши дика дар хилча ловши каьхаташ дахкийтача партийни, советски, общественни организацешта, предприятей, гIишлоний, учрежденей коллективашта, Советски Эскареи Флотеи бIухошта, вежарашха долча социалистически мехкий кулгалхошта, доазол дехьарча коммунистически болхлойн партешта, къаман - демократически партешта, правительствашта, пачхаьалкхени общественнии деятелашта, демократически организацешта, хIаьта иштта къаьст-къаьстача гражданашта дег тIара баркал оал КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Советo.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ — **СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ** — **СССР МИНИСТРИИ СОВЕТ.**

1979 ШЕРА ЧОТАГIА

ИттлагIча пятилетке кхоалагIа шу толаме чакхдоаккхаш ба «Автуринский» совхоза цхьоалагIча ферма хьайбаш леладераш. КПСС ЦК июльски Пленума решенешта гIулакхаца жоп а луш, пачхаьалкхенна 800 тонн шура дIаеннай цар, шера план 770 тонн йолча.

Из толам шишетIа хиннабац.

Къаьстта доккхий толамаш доахаш я социалистически яхье хьалха латта доярка Кадырова Дака. Шера план 1850 килограмм йолча, цо хIанзле а хIара Iаттагара 2700 килограмм шура яьккхай. Цунна тIеххьа йода 2600 килограмм шура яьккха Худигова Нура. Иштта тIадоагIача шера чотах къахьегаш ба доаркаш Зелимханова Тамара, Дукураева Нахапу Хумигова Сацита, Вахабова Баккиса. Цудухьа хIара денна пачхаьалкхенна дIалуш йола шура 300—350 килограмм соахкарчул дукхагIа я.

А. БАРЗАНУКАЕВ.

КЪАХЬЕГАМА ТОЛАМАШ

ТIехдика толамаш даьхад Горячеводски бурувдеттараша ноябрьски цIейна хетаяьча социалистически яхье.

Бурувтохара шера план кхоачашъе 370 метр бурув тоха мара дезаш бац уж. ХIаьта пятилетка диълагIа шера чотагIа 3000 эзар метр совгIа лаьттан тIоанашта бурув техад цар.

Яхье баьннарашта юкъе хьалхле лелаеш я бурувдеттача экспериментальни установкай В. Д. Тамазова, А. М. Довненко, С. Д. Матаева кулгалду коллективаш.

Пятилетка кхоалагIча шера план 27 ноябре кхоачашъе лерхI бурувдеттараша.

С. БЕРДОВ.

ЙОККХАЧА КОТАЛОН ИСТОРИ

Л. И. Брежнева «Целина» ешаш

БIаьш километраш хий лехаш

КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева яздаь «Целина» яха дагадоагIараш чIоагIа хьаштдолаш деш вай республика къахьегамхоша. Вайцига кIезига бац эрий даьда лаьтташ карадерзадеча дакъа лаьцараш, хьинари низи ца кхобеш къахьегарах Даьхено деза совгIаташ луш белгалбаьхараш. Царех ва «Грознефть» объединене Горячеводски бурувдеттача управлене воккхагIвола геолог Хаджиев Iабдул-Керам.

Укх деношка цунгара интервью ийцар тха штате воацача корреспондента С. Шадиева.

Iабдул-Керам, дувцал, мишта нийсвелар хьо эрий даьда лаьтташ карадерзадеча?

— Цу шерашка «Актюбнефтеразведка» яхача треста геолого-съемочни парте воккхагIвола геолог волаш болх беш вар со. 1955 шера бIаьсти, хIанз санна дагадоагIа сона, командировкера цIадийхар тхо треста кулгалхоша. Цига тхога хьанхайкайир целинни совхозаш йохкача моттигашка лаьттан кIалхара мола хий лахара гIулакха гидрогеологически парти вIашагIйолла аьнна парте Актюбински обкомо яь решени.

Цу партена со а юкъевахар, воккхагIвола гидрогеолог хиларах тарра. Массехк ди далале наькъа арадаьлар тхо. БIарг ма-кхоачча ухкача казахстански арешка Iалаьмате дукха адам гуллуш латтар. Вай йоккхача Даьхен дерригача миIингашкара викалаш бIаргаго йиш яр укхаза. Эзараш, эзараш бола нах араюккъе чаьтараш Iо а теха къахьегаш бар. Цу хана цига гуш хинна сурт къаьгта хьахьекхад нов. Л. И. Брежнева «Целина» аьнна ше язъьча произведене тIа. Аз Iалаьмате чIоагIа са а къердалуш йийшай из непайоазон тIа. Цу сахьате дагабехар сона цу хана сайна уллув хинна новкъостий, вежараша санна барттайна, хало а атто а екъаш оаха цхьана яьккха ха.

Бакъ ва Леонид Ильич Брежнев: ялат даккхар духьа советски халкъо исторически къовсам лоаттабаь ха яр из. Цудухьа тахан из ха дагаехача аз доккхал ду миллионаш болча советски наха лоаттабаьча цу къовсаме айса дакъа лацарах.

Iабдул-Керам, фу болх бар оаш беш хиннар, мичахьа бора оаш из?

Мола хий лохаш оаха бурув деттар целинни совхозий центральни усадьбашка, отделенешка. Царех цхьаяраш сона хIанз а дагайоагIа, уж яр —«Северный», «Ярославский», «Комсомольский», «Актюбинский», иштта кхыйола совхозаш.

Цу совхозий доалахьа долча лаьтташка хий лехаш гIаш бIаьш километраш никъ бир со керте лаьттача гидрогеологически группо. ХIара керда яьккха артезиански гIув совхоза вахаре доккха хIама дар, хIана аьлча хий ца хилча дIахо гIа баккха йиш йолаш хилацар керда билла боахам.

Цудухьа из лахара низи хьинари кходацар оаха, кIаьдвалар фуд ца ховш къахьегар из сихагIа нахага дIакхачийтара. Вижар а гIаттар а чаьтарашка дар тха, кхача цхьан яь чура буар, целинника ловш хинна халонаш ловра.

Iабдул-Керам, фу бахьан долаш еннай хьона «Эрий даьда лаьтташ карадерзадарах» яха медаль? Цунах дувцал.

ХьалхагIа аз аьннача тайпара, нах хица Iалашбе аьнна дар тхона хьалхашка оттадаь декхар. Из кхоачашдара оаха беррига низ тIа а бахийтар. 1957 шера тха треста хьалхашка оттадаь хинна декхар дизза кхоачашдир оаха. Алхха тха цхьан геологически группо пхийтта артезиански гIув яьккхар. Из задани кхоачашъеча къаьстта белгалбаьннарашта, цу юкъе со а волаш, «Эрий даьда лаьтташ карадерзадарах» яха медалаш елар.

Агротехникаца доттагIал леладе

Тха совхозе, вай мехка массанахьа а санна, чIоагIа теркам тIабахийта еш новкъоста Л. И. Брежнева «Целина» яха произведени. Къаьстта кIоарга Iомаю из кулгалхоша, партийни а профсоюзни а болхлоша, специалисташа. ХIана аьлча, юрта боахаме цхьаккхе а дакъа дац цо чу ца лоацаш.

Хьожаргда вай, масала, агротехниках лаьца цу тIа дувцачунга. Произведене из раздел йолалушшехь а дувц цу тIа балхаца дукха кхоачамбоацараши гIалаташи хиннилга, хьехам беча новкъоста меттаца дувц хиннача халонех, «къаьнарча», дукххача шерашка Iомаяьча приемех дIакъаста ца тугачарца баьча балхах. ЛаьрххIа бувц оахамца тIоадал сецаяра лелабаь къовсам.

Уж дешаш вай республикерча дуккхача боахамий специалисташа дицдалийта йиш йоацаш да: дукха моттигаш я хIанз а цхьадола балхаш тIехьадувлийташ, дIае еза хIамаш хьейолийташ. Тха совхозе а да иштта кхоачамбоацараш.

НийсагIа ала йиш йоацаш аьннад хьувкъам чуэцарах лаьца.

«Белгалдоаккхаргда аз, — йоах цига цхьан метте, — цхьайолча хана кхы а вогIа оах, ханнахьа ялат дIа а дув, хулаш хилар: лаьтта дика хIаьта а тIехьагIа чуэцача хана, транспортаца дIа-юха кхухьача, лоаттадеча, чакхдоахача хана доаду хьадаькхачох кхоалагIа дакъа хIана дац аьнна дола ялат. Ялат доадарца лоаттабу къовсам — из хIанз юрта боахаме керттера ярех резерв я».

ЧоагIа хьехам лу цу дешаша. Вайцига массанахьа а долаш дола гIалат да хьалхебаь хьувкъам ханнахьен ца бойташи чуэцилга вIаштIехьдаккха ца хар е ца доаккхадалар. ДукхагIча даькъе из дош организацийни балхаца дувзадале а хул. Цудухьа оаха дIахо йодача хана «Целина» тIа ювцаш йола рекомендацеш а цу тIара дукха моттигаш духхьал рекомендацеш ала мегаргдолаш а я лоархIаш увттаергья тайп-тайпарча балхий ханашта йола планаш.

«Целина» дийшача дагадоханза Iелац дIаювш йолча культурай лоархIам бе безилга, пайда хьалуш мара царех дIае ца йоагIилга. Аз хьалхагIа а аьннад, хIаьта хIанз а ях: тха лаьтташка хIара шера оаха дIаювча цхьайолча культураша совхоза пайда лац, боккха къахьегами хьовзами мара. Царех я «Одесская-10» яха хьажкIаш. КIезиг-дукха а хаоттам во болаш бIаьстии ахкеи денача шера кхачац уж. Укх шера боккха хьовзам оаьб цу хьажкIаша совхоза. ХIанз а даьннадац тхо цу культураца дувзаденна цхьадола балхаш даь. Кхыдар вIалла ца лаьрхIача а, духхьал цхьа оахам тIехьадувлаш хиларо ду тоъаргдолаш зе.

Цхьан дешаца аьлча, «Целина» — юрта боахаме хIара кулгалхочун, специалиста, партийни а кхыча общественни а организацей хIара болхлачун истола тIа улладу книжка лархIа доагIаш произведени я.

Х. АРЧАКОВ,
«40 лет Октября» яхача Наьсарерча совхоза парткома секретарь.

СОВЕТСКИ-ЭФИОПСКИ ПЕРЕГОВОРАШ

17 ноябре Кремле хилар советско-эфиопски переговораш.

Советски оагIонгахьара переговораш йир КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР кхыча мехкашкарча гIулакхий министра А. А. Громыкос, КПСС ЦК Политбюро членалла кандидата, КПСС ЦК секретара Б. Н. Пономарева; эфиопски оагIонгахьара — Ханна йолча военни административни совета (ВВАС), Социалистически Эфиопе Министрий Совета Председатела Менгисту Хайле Мариама, ВВАС массазарча комитета членаша Беркану Байеса, Гессессе Вольде Кадана, ВВАС ЦК члена Йехвалашет Гырмаса.

Переговораш йолча хана хьежар советско-эфиопски отношеней дуккхача дешашка. ОагIонаша дика а хеташ белгалдаьккхар Советски Союзаи Социалистически Эфиопенеи юкъе цхьана леладеча доттагIлен гIулакхий лардех йолча деклараце положенешка хьежжа шин мехка юкъера отношенеш дегIаухаш хилар. Политически, экономически, культурни, кхыча доакъошка советско - эфиопски цхьана гIулакхаш леладара тIадерзадаь хоадамболлаш доля хIама де оагIонаш раьза хилар дIанхайкадир.

Афрнкерча хьалах а долаш, дунен халкъашта юкъерча лоархIамеча проблемаех дагардар дIа-юха дийцар. Советски Союзои Социалистически Эфиопеи харцахьа лаьрхIар Африка къулбехьене империалистически державаша лелаю неоколониалистски маневраш, цар расистски режимаш хьаллувцар. Цар цхьа барт болаш белгалдаьккхар, прогрессивни режимашта зе дара, колониализма кхуврчаш, расизм лораяра духьа империалисташ юкъе гIерташ хилара духьала къовсам лоаттабара африкански халкъаш цхьоагIо йолаши кхотаденнеи хилар къаьстта боккхача лоархIаме да, аьнна.

Африкански Роге эттача хьалаца дувзаденна территореш дIа ца ехара, суверенитета вIаши сий дара принципа, территориальни бIаргчала, доазонаш хувца йиш ца хилара, шоайла вIаши юкъе ца лелхара ларда тIа политически наькъагIа цу районера гIулакхаш вIаштIехьа даха а тешам болеи дикача лоалахойи хьал оттаде а Советски Союзи Эфиопеи лаьрхIа хилар дIакхайкадир.

Дагардар новкъосташха дIа-юха оалаш, доттагIлен а дувцар дIа-юха кхетадеча а хьале чакхяьлар переговораш.

(ТАСС).

ДоттагIлен хьале

17 ноябре СССР Лакхехьарча Совета Президиумои СССР правительстваи Йоккхача Кремлевски двореце Ханна йолча военни административни совета, Социалистически Эфиопе Министрий Совета Председатела подполковника Менгисту Хайле Мариама сийна шу оттадир.

Менгисту Хайле Мариамаца цхьана шун тIа бар цунца баьхка пачхаьалкхен деятелаш, СССР-ера Социалистически Эфиопе посол Цегайе Мешеша.

Советски оагIонгахьара шун тIа бар новкъостий Л. И. Брежнев, А. Н. Косыгин, А. А. Громыко, Д. Ф. Устинов, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, П. Н. Демичев, кхыбола официальни нах.

Л. И. Брежневеи Менгисту Хайле Мариамеи къамаьлаш дир, царга чIоагIа теркам тIабахийта ла а дийгIар, уж тIоараш детташ тIа а ийцар.

Безамеча, доттагIлен хьале чакхдаьлар шу оттадар.

(ТАСС).

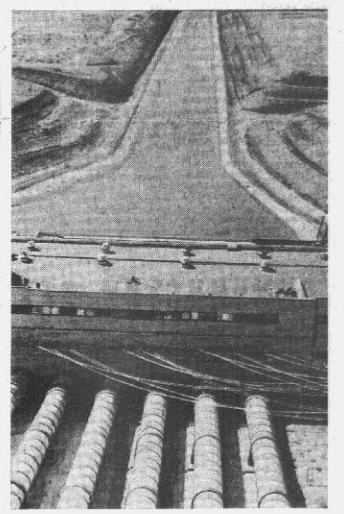

Каршински арен кердал

Дуккха километраш яьржа улл Узбекистана къулбехьара Каршински аре. ДIайийна хIама дика хьахулаш дале а цу лаьтташта Iаламо кIезига сийнай тIоадал. Царна хий меладе мегадац Гиссарскии Заравшанскии лоамаш тIара ухача зIамигача хишта. Эшача тайпара царна гIойле йолаш хIама даьдац лоадаша доагIа хиш вIашагIтеха яьча массехк водохранилища а. Юкъарчал доацаш кхашка хий кхоачарг долаш хьае езаш яр гидротехнически сооруженей система. Бакъда, рельефо торо хилийтацар Аму-Дарья чура хий ше дIагIоргдолаш гIулакх вIаштIехьдакха, из 136 метр лакха айде дезаш дар. Долче, хьалъе езар насосни станцеш. ПроектагIа цу тайпара хьалъе лаьрхIад секунде деррига 240 кубометр хий дIаухийташ йола ворхI станци. Царех ялх хIанззехьа болх беш я. 300 километр магистральни каналаш, 1500 километр лоткови оросителаш яхкай. Хьалъеш латт тIоадала аккумулятор — 1600 миллион кубометр хии лаьрхIа Талимарджански водохранилище.

Деррига а Каршински арен зоне севооборота юкъе доаладе лаьрхIад йокъал увтташ дола 900 эзар гектар лаьтташ, цо торо хулийтаргья кхы тIа 1300 эзар тонн хIара шера боамби баккха.

СУРТА ТIА: Аму-Дарьяй хий Каршински канала чу дIачуухийтача насосни станцех цаI.

Э. КОТЛИКОВЕИ А. ГОРОКРИКАИ сурт.
ТАСС фотохроника.

РСФСР СИИЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА
РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

У К А З

Юрта боахама даькъе доккхий гIулакхаш карагIдувларах **РСФСР заслуженни землеустроитель** яха сийлен цIи лойла

Иванченко Виктор Парфирьевича — Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министерства лаьттах пайда эцара, землеустройства ,лаьтта лорадара отдела начальника.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума председатель М. ЯСНОВ.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1978 шу 16 ноябрь.

РАЙОННИ ПАРТИЙНИ КОНФЕРЕНЦЕШКА

ДЕ ДЕЗАРАШ БЕЛГАЛДЕШ

Ленински район

Город Грозне йоккхагIъ-ярех йола Ленински район городерча кхыча районашка хьежача шин тайпара башхалонаш йолаш я. Дукха я укхаза промышленни предприятеш, цу даькъе машинаш ю, яйгачен кхачани промышленноста йоккхий предприятеш а йолаш, гIишлон, транспорта, организацеш, бытен бувзамен учреждениш. Дуккха дукхагIа йола культуран искусстван учреждениш, шаккхе лакхерча дешара заведени, дуккха юкъерчен юкъерча специальнии дешара заведенеш а дарбан учреждениш а я укхаза. Цудухьа дукхача халонаща дувзаденна да районера уж дерригa доакъош дегIадоаладелга, хадданза цар балха тIахьожам лоаттабелга? Фу де низ кхаьчаб района къахьегамхой тIеххьарча кхаь шера? Пайда ца эцаш йиса торонаш малагIаш я? Производства эффективность дIахо лакхъяра фу де деза? Балха тIехь долаш дола кхоачамбоацараш дIадахара наькъаш малагIаш да? ДIахо мишта болх бе беза районни партийни организаце хьалхашка латта декхараш дикагIча тайпара кхоачашдара? Мишта кулгал даьд парте районни комитето ше хержача хана денз района экономикен культурен дегIайоалаяра гIулакха? Цу дерригача дешай кIоаргта анализ еш къамаьлаш хилар XXVI-ча Ленински районни партийни конференце.

КПСС райкома хьалхарча секретара Г. Ф. Галковас яьча отчетни доклада тIа а делегаташа даьча къамаьлаща а белгалдаьккхар иттлагIча пятилетка хьалхарча шин шерен итт беттен района халкъа боахама дерригача доакъошка производственно - экономически хьокхамаш лакхдара даькъе дикка доккхий толамаш даьха хилар, парте райкомо, юххьанцарча партийни организацеша КПСС XXV съездо, парте Центральни Комитета цул тIехьагIа хиннача Пленумаша хьалхашка оттадаь декхараш леррагIа кхоачашдеш хилар. Района къахьегамхой чуйнна къахьегаш паччахьалкхен планаши социалистически декхараши кхоачашдара, производства эффективность лакхъяра тIехьа къовсам лоаттабеш ба. Экономика дегIайоалаяра дикагIа кулгалдар бахьан долаш, юххьанцарча парторганизацей хьинар айдалари администраце балха тIахьожам лоаттабара йолча шоай бокъонех цар шерра пайда эцари бахьан долаш торо хиннай промышленни предприятей, гIишлони транспортен организацей болх тоабе.

Отчетни хана партийни организацей, боахамий кулгалхой, къахьегама коллективай теркам общественни производства эффективности балха дикали лакхъяра, Iилман - технически прогресс сихъяра, къахьегама овсарле лакхъяра тIаберзабаь хиннаб.

Районе дукха болх баьб промышленносте, бытовой гIулакх деча, транспорте концентрации специализации еш, реконструкци еш, керда техникен хьалхалатта технологии балха юкъе йоалаеш, процессашта автоматизаци механизаци еш, оборудованена модернизаци еш, къахьегам вIаштIехьбоаккхилга эргадаьккха тоадеш.

Докладчика а къамаьлаш даьча делегаташа а белгалдаьккхар, производственни декхараш толаме кхоачашдара районе пайда эцаш социалистически яхь лелаяьлга. Шерра даьржад районе грозненски химикаша дIадоладаь «ХIара балха денна — дикала Знак!» яха гIулакх. Къахьегама коллективашка шерра хьаллаьцаб «ТIехьбусараш боацаш бе болх» яха ростовчаний тIахьехам.

Района промышленносто толаме кхоачашъяьй пятилетка хьалхарча шин шера продукци арахецарен къахьегама овсарле лакхъярен план, хIьата укх шера итт бетта пятилетка кхоалагIча шера лаьрхIа хиннача боарамагIа да гIулакхаш. Шин шерай итт беттан планал совгIа маьхала яьккха продукци 12 миллиони 250 эзари сома маьха я. Отчетни хана производства боарам 16,8 процент, къахьегама овсарле 11 процент лакхъеннай.

ТIеххьарча хана къаьстта чIоагIа хьинар айдаь къахьегар бахьан долаш графикал цхьа шу а кхы дукхагIа а хьалха болаш болх беш бола нах пхи эзар саг гаргга ба районе.

Планаш кхоачашъяра тIехьа лоаттабаьча къовсаме эггара доккхагIа хьокхамаш даьхад «Красный молот» завода, производственни швейни объединене, экспериментально - механически завода, № 2 йолча гIишлон матеиралий комбината коллективаша. Дика болх баьб транспортни предприятеша.

Пятилетка шерашка районерча гIишлон организацеша караерзаяьй 85,5 млн. сом капиталовложенеш, хьалдаьд 125 эзар квадратни метр наха чуIе цIенош, 700 моттиг йола деша даха ха йоацача берий учреждениш. Кога гIирс бу фабрике, «Красный молот» заводе, молкомбинате, художественни промыслай объединене керда производственни мощностaш болх бе йолаялийтай.

Отчетни доклада тIа а делегаташа а — республика йоазонхой Союза правлене председатела Р. С. Ахматовас, паччахьалкхен университета партнома секретара М. М. Пархоменкос, № 6 йолча ПТУ директора А. С. Гандолоевас — дийцар идеологически болх комплексни лелабара хьакъехьара парте XXV съезда решенеши, хIаьта иштта КПСС обкомен горкомен соцамаши кхоачаш а деш парте райкомо, партномаша, юххьанцарча партийни организацеша коммунисташта, комсомольцашта, берригача къахьегамхошта кхетам луш беча балхах, идеологически балха дуккха формаши методаши кхы а шерагIа юкъе а кхувлаш коммунистически мировоззрени йола нах хьалкхебелга д'ахо тоаде дезаш хиларах.

Парте райкомо а юххьанцарча партийни организацеша а чIоагIа теркам тIаeохийташ леладаьд коммунисташтен парте боацараштен марксистско - ленински экономически дешар хьехилга, лекционни пропаганда, агитационно - массови болх белга. Чулоацамга диллача дикагIа вIаштIехьбаькка хиннаб интернациональни, патриотически, атеистически кхетам луш баь болх.

Парте райкомо, цун бюрос отчетни хана баьча балха анализ еш отчетни доклада тIа а делегаташа а дукхагIа дийцар кхоачамбоацараш, динза дисараш, белгалдаьхар кхоачамбоацараш дIадахара наькъаш.

ЦIенхаштта критика еш йийцар пятилетка планагIа лаьрххIача тайпара продукци хьаелга, из маьхала йоаккхилга, къахьегама овсарле лакхъелга Iалашдаь йоаца «Консервплодоовощи» художественни и промыслайи объединенеш, Грозненски ремонтно - механически, «Металлист» яха заводаш, № 15 йола маслозавод, йий доаккха завод. Цар бехкагIа пятилетка шерашка ара ца хецаш йисай 11,5 млн. сома продукци. Укх шера дуккхача предприятеша продукци хьаяра, из маьхала яккхара боарамаш лаьгIдаьд, къахьегама овсарле лакхъяра план кхоачашъяьяц.

Къахьегама дисциплина лоха йолаш, балхара нах дукха дIабувлаш моттигаш хIанз а дукха я.

Къамаьл даьча делегата «Автоспецоборудование» яхача завода токара А. А. Федоренкос аьлар:

— МоллагIа керда гIулакх хьаллоац тха коллективе. 138 сагон 8 бригадоп пятилетка кхаь шера план СССР Конституце шу дизарга кхоачашъяьй, бакъда продукци арахецара даькъе завод тIехьаюс. Из бахьан долаш отчетни доклада тIа яь критика нийса а я. Бахьан фуд? Завод тIехьаюсаш хилара керттера бахьан, сона хетачох, балхара нах дукха дIабувлаш хилар да. ЧIоагIа во латт завода болхлой чуIеча цIеношца Iалашбара гIулакх.

Дукха кхоачамбоацараш да хIанз а бахача наха гIулакх дара сфера организацей балха тIехь. Быта служба сеть шерлуш яц, йолаш йолча мощностех лерттIа пайда эцац, цIенхаштта тоабе безаш ба торговле учреждений, коммунальни боахама предприятей транспортни организацей болх. Цу кхоачамбоацарашта дукхагIа уйла тIайохийташ дар делегаташа даь къамаьлаш.

ЧIоагIа тоае езаш я яйгачен кхачани промышленноста предприятеша арахецача продукце дикал. Из доагIа Грозненски молзавода, маькха комбината, бытовой гIулакх деча предприятешта.

Дикка тIехьадисад районе капитальни гIирсаш хьалдара гIулакх. Пятилетка шерашка хадданза тIехьаюсаш хьайоагIа ПМК-661, торговле министерства СМУ, РСУ-2.

Отчетни доклада тIа а конференце делегаташ а белгалдаьхар къахьегамхошта юкъе беча массово - политически, пропагандистски балхацара кхоачамбоацараш.

ЧIоагIа уйла тIайохийташ комсомольцаштен нагироштен юкъера кхетама болх тоабе безаш хилар белгалдаьккхар делегата ВЛКСМ райкома хьалхарча секретара А. В. Голикова.

Района экономикен культурен дегIайоалаяра даькъе дуккха кхоачамбоацараш хилара бахьан парте райкомо, юххьанцарча партийни организацеша беча организационно - партийни балха боарам хIанз а лоха хилар, хIара коммуниста авангардни лоархIами тIадиллача гIулакхашта бола бехктокхами лакхбелга Iалаш ца дар да, аьнна белгалдаьккхар конференце.

Конференце балха юкъе дакъа а лаьцар къамаьл а дир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретара **М. О. Бузуртанова**, иштта цига дакъа лаьцар КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара **Н. И. Семенова**.

КПСС Ленински райкома хьалхара пленум хилар. Хьалхарча секретаралла хержар **Г. Ф. Галкова**, шоллагIча секретаралла — **Ю. В. Мареченков**, секретаралла — **А. Н. Инуркаев**.

С. КОТИЕВ.

КОММУНИСТИЙ БЕХКТОКХАМ КХЕТАБЕШ

Сунженски район

18 ноябре хилар Сунженски XXXII районни партийни конференци. Цига КПСС Сунженски районни комитета балхах отчет йир парте райкома хьалхарча секретара Г. Г. Самарске.

Докладчика чIоагIа теркам тIабахийта дийцар КПСС XXV съезда, КПСС ЦК декабрьски (1977 ш.), июльски (1978 ш.) Пленумий. ЦК кхыйола решенеш кхоачашъеш района экономика дIахо дегIайоалаяра района партийни организаце, коммунисташа, берригача къахьегамхоша отчетни юкъагIа баьча балхах.

Парте XXV съезда решенеш кхоачашъеш цхьадола толамаш даха вIаштIехьдаьннад Сунженски района промышленноста болхлой. Шин шерех 10 беттан укхаза арахийцай 71503 эзар сома маьха промышленни продукци, планал 2,2 процент дукхагIа. ДIаяхача пятилетка цу ханаца нийсийча 103,4 процентага кхоачаш лакхъеннай къахьегама овсарле.

Дика толамаш даьхад укх шера а. Итт бетта продукци маьхала яккхара план кхоачашъяьй 101 процент, планал совгIа даьккхад 4,3 эзар тонн мехкдаьтта, 5,6 миллион кубически метр газ, 215 тонн химически реагенташ, 4300 тонн газа бензин, арахийцай 700 кубически метр хьун материали кхыйола промышленни продукции.

Цхьабакъда, аьлар докладчико, дукха кхоачамбоацараш да укхаза а. Геттара во болх беш хьайоагIа Ассински консерваш ю завод, Карабулакера рудни йоаца материалаш арахеца завод. Укх шера уж бахьан долаш паччахьалкхена дIа ца луш йисай 1416 эзар сома продукци.

Цун керттера бахьанаш да лерттIа болх вIаштIехьа ца баккхар, аварийность лакха, балха а къахьегама а дисциплина лоха хилар, балха ханах бизза пайда ца эцар.

Цхьаболча партийни а боахама а кулгалхоша «ТIехьабусараш боацаш бе болх» яха ростовчаний болам хьал ца лоацаш битаб.

Районе геттара во лел арахецача продукце дикал лакхъяра гIулакх. Духхьал гIишлошъераша укх иттлагIча пятилетке пайда ца эцаш дисад 986 эзар сом. Кхоачамбоацараш дукха нийслу райПО, ОРС-е, кхыйолча организацешка. Парте райкома промышленни отдело, халкъа тIахьожама комитето беззача тайпара тIахьожам ца лоаттабарах нийсденнад уж.

Цу дешашта къаьстта чIоагIа уйла тIайохийташ дар конференце делегаташа даь къамаьлаш.

Балха хьалхалатта опыт, говзал, цар, толамий наькъаш массанена дIадовзийтара, балха ханах, ерригача торонех пайда эцара, цу ларда тIа КПСС XXV съезда, цул тIехьагIа хиннача ЦК Пленумий решенеш котталонца кхоачашъяра тIахьийхар делегаташа — Сунженски мехлесхоза мастера И. Б. Климатова, Карабулакерча химически реагентий завода оператора, СССР Лакхехьарча Совета депутата П. В. Храмова, Карабулакски бурувдеттача балхий управлене мастера С. М. Шмавонянца, «Сунжанефть» НГДУ начальника Д. Г. Коршакова, автотранспортни предприяте шофера К. А. Галаева, ВЛКСМ райкома хьалхарча секретара В. Н. Трибунцева, районни больница партийни организаце секретара, РСФСР заслуженни лоро Е. А. Ашихмановас.

Отчетни хана баьча балха анализ еш конференце дакъа лоацаш хиннараша а докладчико а белгалдаьккхар юрта боахам лелабеча балха хинна цIенхаштта кхоачамбоацараш. Эггара хьалха капиталовложенеех пайда эцара коэффицнент лоха хилар, из бахьан долаш продукцега дIабода мах лакха хилар.

Парте XXV съезда, ЦК июльски (1978 ш.) Пленума решенеш кхоачашъеш яьржача социалистически яхье тIехдика къахьегама хьокхамаш доахараш дукха ба хIара боахаме. Царех я кхаь шера дулх дохкара план ханал хьалха кхоачашъяь «Сунженский» совхоз, дулх, генараш, на бола ялат, баьцадаараш дIадалара — «Победа», «Путь к коммунизму» яха, Ленина, ЦIеча Эскара цIерагIа йола колхозаш. Массанена а йовзаш я коартолий ши хьувкъам чуэцаш йола «Путь к коммунизму» яха колхоз. Укх шера 800 гектарах хIаране тIара цар чуийцар 36 центнер фуальха хьажкIаш, 500 гектарах хIаране тIара 146 центнер коартолаш.

Вай кердача Конституце цхьа шу дузача дийнахьа 11 бригадо, 4 фермо, 100 механизатора, 35 доярка кхаь шера йола план кхоачашйир. Царех ба, «Ассинский» совхозера Х. И. Адуева, «Победа» яхача колхозера А. М. Саухина кулгалду хьанхарч лелаеча ферма коллектив. Цхьабакъда, партийни организацеша, боахамий кулгалхоша, юртбоахама управленерча специалисташа кIезига йоакхо ю балха хьалхалаттарий опыт тахкара, из массанена дIайовзийтара.

— Со доярка я, — аьлар делегата К. С. Рыжковас, — сай шера план аз тIехькхоачашъяьй, итт бетта хIара кхоабача Iаттагара аз яьккхар 2269 килограмм шура, шера план 2200 килограмм йолча. Тахан карагIдаьнначун лоархIам беш кхы а чIоагIагIа теш со хIаране беча балха тIа торонех бизза пайда эца йиш хиларах, нагахьа санна цо ший болх нийса лелабой, коллективо из хьаллоаце, керттерча даькъе хIара дийнахьа, хIара сахьата деррига хьинар дIалуш, творчески цо къахьеге.

К. Рыжковас аьнар къоабалдаь хьаллаьцар конференце къамаьлаш даьча «Путь к коммунизму» яхача колхоза председатела Ю. Я. Зиборова, «Сунженский» совхоза директора Р. А. Крылевскаяс, «Ассинский» совхоза партнома секретара В. Н. Костина, Ленина цIерагIча колхоза осеменатора З. И. Ажиговас, XX партсъезда, «Победа» колхозий баьцадаараш кхедеча бригадай бригадираша Н. И. Зайцевас, Е. Д. Бубликовас, райисполкома председатела С. С. Хасиева.

Конференце балха юкъе йоккха моттиг дIалаьцар районерча коммунисташа дIахьоча идеологически балха массе а оагIорахьара тохкам баро. Докладчика а делегаташа а белгалдаьккхар КПСС обкома V пленум хиначул тIехьагIа партийни организацеша къахьегамхошта идейно - политически кхетам балара болх дикка хьинарегIа лелабелга.

Цунца цхьана докладчико а делегаташа а критика еш дийцар наха идейни кхетам балара КПСС райкомо белгалдаьха гIулакхаш дизза вахаре чакх ца доахаш хиларах.

Цкъаза нийслу дIаяхача замах юхедиса зуламе гIулакхаш леладе гIертаращца боаггIача тайпара лира къовсам ца лоаттабеш моттигаш.

Делегаташа къаьстта белгалдаьккхар районе наха интернациональни, атеистически, патриотически кхетам балара гIулакх моттигерча хьалашка хьежжа ца леладелга. Кхоачамбоацарех лархIа деза болх беча кагирхой, политически дешар лерттIа вIаштIехьдаьккха ца хилар а. Из гIулакх къаьстта эсалалатт районерча юрташка.

Парте райкома, райисполкома, партийни, профсоюзни, комсомольски, кхыйолча общественни организацей декхар да бахача наьха тайп-тайпара группай эргалонашка, йоккха-зIамига хиларга, беча балхага хьежжа цар хьашташ техка а техка цу ларда тIа идейни кхетам балара болх вIаштIехьбаккхара наькъаш къоастаде а уж вахаре чакхдаха а.

Конференце балха юкъе дакъа а лаьцар къамаьл а дир КПСС Нохч - ГIалгIай обкома хьалхарча секретара А. В. Власова. Цо цIенхаштта критика йир райкомо отчетни хана баьча балха, гучадаьхар дуккха кхоачамбоацараш.

Конференце хержай райкома керда состав, КПСС Нохч - ГIалгIай областной конференце делегаташ.

Парте райкома хьалхарча пленуме КПСС Сунженски райкома хьалхарча секретаралла хержар В. И. Гулаев, шоллагIча секретаралла Ф. С. Цурова, секретаралла В. Г. Третьяков.

А. САГОВ.

ИттлагIча пятилетка кхоалагIча шера доккхий социалистически декхараш тIайийцад «Жилгражданстрой» треста СМУ-8 З. И. Уциев керте латтача шоллагIча участка гIишлонхоша. Уж толамца кхоачашдара шерра социалистически яхь йоаржаяьча цар бизза пайда ийбу шоай торонехи кхоачамехи. Цудухьа генподрядагIен шоай низацен гIишлон-монтажни балхаш дара итт бетта план 104 процент кхоачашъяьй цар. ПланагIа лаьрхIачул совгIа даьд эзараш маьха сомий гIишлон балхаш.

Иштта къахьегача участке хадданза социалистически яхье хьалха а латташ, башхадика толамаш доахаш хиларца белгалъяьнна я В. Сиденко керте латтача малярий бригаден И. Кочеткова кулгалдеча штукатурий бригаден. Шоаш кхоачашду гIишлон балхаш дикен тIехдикен мара а ца хулийташ, хIара сменагIа нормаш 125—135 процент кхоачашъю цар. Цудухьа пятилетка хьалхарча кхаь шера план СССР керда Конституци тIаийца шу дузача денга кхачалехьа кхоачашъяьй шинна а бригадо. ХIазлехьа тIадоагIача шера чотагIа дуккхача маьхера отделочни балхаш даьд цар.

Шоай новкъосташта хьокхам а телаш къаьстта дика болх барца белгалбаьнна ба укхаза отделочникаш М. А. Борзаева, З. А. Цацаева, В. А. Ванюшина, В. И. Усенко, Н. П. Черненко, кхы дуккхабараш а.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) отделочникаш М. Борзаева, З. Цацаева, В. Ванюшина, В. Усенко, Н. Черненко.

И. ПЛИЕВА сурт.

АРГIАНАРА ПОЛИТЗАНЯТИ

Шелковской района Менжинске цIерагIча колхоза лаьтта леладеча цеха начальник Иващенко Иван Петрович пропагандист волча марксизма-ленинизма лардий школе ладувгIаш 22 саг ва. Уж ба юкъерча звенон специалисташ, звеньевойш, комсаш лелаераш, фермай заведующеш.

Занятеш хан-ханнахьа, ладувгIараша дизза дакъа а лоацаш, чакхъювл. Укх дешара шера ладувгIараш Iомаяь баьннаб «СССР халкъа боахам дIахо дегIабоалабарах» КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева яь доклад. КПСС июльски (1978 ш.) Пленума соцам. Уж лоархIаме документаш Iомадеча хана пропагандиста кхетамца пайда ийцар моттигерча масалех.

«Парте аграрни политика чакхйоахаш я» яхача разделах дувцача хана пропагандиста дийцар КПСС ЦК мартовски (1965 ш.) Пленум хинначул тIехьагIа района юрта боахам дегIабоалабар хьакъехьа даьчох. Укх тайпара цифраш йоалайир: 1965 шерарчул 4,5-зза дукхагIа рузкъа дIадахийтад района юрта боахам дегIабоаларга. Района колхозаша, совхозаша кхы тIа а карадерзадаьд йиъ эзар гектар хий дехка керда лаьтташ. Алхха соахка района боахамашка кхаьчар 15 эзар тонн минеральни удобренеш. Цул тIехьагIа пропагандиста дийцар шоай колхозе капиталовложенеш, керттера производственни фондаш, энергетически низалаш алсамдаларах хьайбай боахаме хиннача хувцамех.

Политзанятеш чакхъювл колхоза политпросвещене кабинете. Укхаза кийчъяьй эшаш йола гойтара агитаци, укх пятилетке колхоза экономика дегIаяра, производственни планаш кхоачашъяра хьакъехьара материалаш.

АргIанарча политзаняте собеседовани яра оттадаьдар укх тайпара дешаш: КПСС ЦК июльски Пленума решенешка хьежжа ялати дулхи дукхагIа даккхар.

Масала, ладувгIачо агронома И. А. Абдинас дийцар районе а колхозе а хьувкъам лакхлуш хиларах. 1961—1965 шерашка гектара тIара чуденадар 16,6 центнер ялат, хIаьта 1971—1977 шерашка — 19,9 центнер. Цхьабакъда, аьлар цо, КПСС ЦК июльски Пленума решенеша дIадех укх гарггарча шерашка гектара тIара 30—35 центнер ялат чудахьилга. Из декхар вайна кхоачашдулургда, нагахьа санна хий дехкача лаьттаех кхы а дикагIа пайда эце, хIаьта хIанз вай цу лаьттан гектара тIара чуэцар 23—25 центнер мара яц.

ЛадувгIачо зоотехника Г. С. Калугинас дийцар дулх дукхагIа даккхара хьакъехьа. Вай колхозе лерттIа лелац из гIулакх, йоахар цо. Вайна хьалхашка латта доккха декхар толаме кхоачашдара устагIан дулх доаккхилга алсамдаккха деза, цIенхаштта тоаде деза чуоттадаь хьайбаш кхоабилга.

Цул тIехьагIа къамаьлаш даьраша кхы а кIоаргагIа даьшхар уж дешаш. Цар дийцар доакъар дукхагIа даккха дезаш хиларах, хьакхарч лелаелга дегIадоаладе дезаш хиларах.

Иштта, массанена пайдане йолаш, чакхъяьлар из занятн.

Е. ФАРНИЕВА.

1979 шерара «Агитатора блокнот»

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела «Агитатора блокнот» — юкъ-юкъе, шин кIира цкъа араювла, шеррача партийни активана, идеологически фронта болхлошта — агитаторашта, политинформаторашта, докладчикашта, лекторашта, гойтара агитаце активисташта, партийни дешарен экономически образованен системе деша боагIашта лаьрхIа издани.

Карара шу — ер да советски халкъо парте XXV съезда решенеш кхоачашъяр духьа беркате къахьийга шу, керда Конституци болх бе йолаенна шу, мехка экономически низ дIахо айбаь, КПСС ЦК июльски Пленума решенеша керда низ а бенна, юртбоахама дегIабоалабара тIаберзабаь болх чакхбаьха шу. Из дар партеи паччахьалкхенои дунен халкашта юкъера кхохкам кIаьдбара гIулакх чIоагIдараи кIоаргдараи, сихдаь хьадеш латта герзаш соцадайтара, машар чIоагIбара тIадерзадаь арахьара политически гIулакхаш хьинаре чакхдаьха шу.

«Блокнота» редакце массаза а ший керттера декхар лаьрхIад марксизма-ленинизма идеяшта, коммунистически парте теорени практикаеи, парте XXV съездеи ЦК Пленумийи решенешта, КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Леонид Ильич Брежнева, парте кхыча боккхийча деятелий докладашта, къамаьлашта пропаганда яр, парте арахьара политика дIайовзийтар, коммунизм хьалъяра планаш кхоачашъяра къахьегамхой оарцагIбахар духьа КПСС-о чакхдоаха гIулакхаш дувцар, кадрашта идейни кхетам луча республика партийни организацешта ма-могга новкъостал дар.

Кердача 1979 шера редакце лаьрхIад вай общество дегIайоагIача хIанзарча ханъюкъагIа лоархIамегIа йола политически, экономически, социальни проблемаш дикка шерагIа ювца. ДIахо а кепаеттаргья дегIаенача социализма хьалашка Коммунистически парте кулгалдара дакъа доккхагIа хиларах йола статьяш. Выпуска тIа хьалхагIа а санна керттера моттиг дIалоацаргья «Беседаш, политинформацеш, докладаш яра йола материалаш» яхача раздело. ХьалхагIа а санна керттера хургья рубрикаш: «КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъергья», «Парте XXV съезда наькъагIа!» Дешараштa дагадоагIа хургда, СССР керда Конституци тIа ма йиццинге а, блокнота тIа рубрика хьахинна: «СССР Конституци лелаш, яхаш, болх беш я». Из рубрика 1979 шера а юсаргья. КIоаргагIа гойтаргда Советски Iаьдал латтача шерашка мехка, республике карагIдийнна хIамаш, социалистически строя демократизм, дунен тIа эггара демократичнегIа йола вай хоржамий системаш.

Кердача 1979 шера «Блокнота» хьалхарча номераш тIа оаха дувцаргда республика пятилетка диъллагIча шера мулех, промышленноста тайп-тайпарча доакъошкарча къахьегамхой социалистически декхарех. Журнала оагIош тIа предприятей кулгалхоша, производстве хьалхалаттарашеи новаторашеи дувцаргда 1979 шера де лаьрхIараш шоаш мишта кхоачашде, балха эффективности дикали лакхъергйолаш дола кхоачамаш мишта лахеи пайда эцеи дага ба.

Керда раздел юкъейоалаю: «Таханарча гIулакхех йола беседаш». Цун керттера чулоацам хургба республикерча, мехкарча, доаозл дехьарча лоархIамегIарча событеех, промышленностерча, юрта боахамерча, гIишлонашкарча, транспортерча сагоатагIча декхарех, культурни фронте карагIдувларех йола материалаш. 1979 шера хургйолча бахача наьха Ерригсоюзни переписа лелам боашхаш оаха хоам бергба советски наьха вахаре хиннача хувцамех, вай общества социальни толамех.

Пхийтта — ткъо ди хьалхагIа «Блокнота» тIа кепаетт дицлургдоацачен дезачен деношта хетаяь статьяш. 1979 шера из цикл шеръе, цун материалий чулоацам кIоаргбе лерхI оаха. Керда материалаш юкъеухийтаргья блокнота «Моттигерча календара».

Журнало шийна хьалхашка оттадаьча лоархIамеча гIулакхех цаI — партийни организацей идейно-политически балха опыт вIашагIтохари дIайоаржаяри, цу гIулакха пайдана дола, практико хьаувттаду дика хIамаш шоай ханнахьа хьаллацар. Из къаьстта лоархIаме да хIанз, кердача, 1979 шера балха эффективности дикали лакхъяра керда кхоачамаш лахара, встречни планаш тIаийяра къахьегамхой низаш оарцагIдоахача хана. Укхаза лоархIаме я политически агитаци, хIаьта партийни комитетий практикера корадаь дика мел дола хIама пятилетка диъллагIча шера арадувргдолча «Агитатора блокнота» тIа хьахьокхаш хургда.

Идеологически болх эргабаьккха тоабара гIулакха, хоьш ма-дарра, бехктокхаме декхараш оттадаьд «КПСС идеологически балха лоархIаме дешаш» яхача новкъоста Л. И. Брежнева сборника тIа. Кийчъеш статьяш я из проблематика шерра ювцара, идеологически балха теорехи методикахи лаьца.

ХьалхагIа а санна журнала тIа йоккха моттиг тергья «Агитаце опытацара», «Идеологически политинформаце опытацара», «Политически агитаце практикеи методикеи» «Агитаторен политинформаторен трибуна» яхача разделашка кепаеттаргйолча партийни болхлой, агитаторий, политинформаторий выступленешта.

Журнала тIара йоккха моттиг дIалоацаргья иштта агитаторий, политинформаторий, пропагандистий, докладчикий балхах йолча материалаша. Шерра дувцаргда партийни пропагандаи агитацеи, массови балха, цу ларда тIа социалистически яхь вIашагIйоллара, коммунистически кхетам балара дешаш. Кийчъе лерхI укх тайпара темаш: «Дуккха цхьана болаш ю беседаши хIаванеца къаьст-къаьста бу болхи», «Агитатораш — социалистически яхь вIашагIъехкараш», «Агитатораша вIаштIехьйоакх общественни мнени», «Агитаторо шийгара гойта масал», «Производстве еш йола агитаци нах баххача моттигашка беча балхаца таръяр», «Агитаторий теоретически методически дешар», «Идеологически кадрашта инструктаж яр».

«Гойтара агитаце опыт» яхача разделе дIахо а кепаеттаргья материалаш.

Политически литература кердадараш журнал дешарашта хан-ханнахьа довзийтаргда оаха «Книжкай тархе». «Деша мога ду оаха» яхача разделашка. Геттара дика цифраши факташи кепаеттаргья «Хьай записной книжка тIа дIаязъелахь, агитатор» яхача разделе.

Дешараша могаеш рубрика я «Хатта — жоп да шоана» яхар. Цунна кIал кепадетт чурчен дунен халкъашта юкъерчен политика, Iилмен техникен дегIаахара, къахьегамхошта идейно-политически, къахьегамца, нравственни кхетам балара проблемаех лаьца дешараша деча хаттарашта тела жопаш. Агитаторий, политинформаторий, лекторий, докладчикий массово-политически болх вIаштIехьбаккхарца ювзаенна йола консультацеш ю «Блокнотo».

ХIанзалца «Блокното» гIоттадалзеи цхьабакъда, журнала оагIош тIа дувца дезаши долча дешаех лаьца оаш могадераш оаха сатувсаш да. Шоана хетачох, малагIа разделаши рубрикаши керда хьайийлача бакъахьа я «Агитатора блокнота» тIа? Оаш тела предложенеш дукхагIа ме хул, 1979 шера сакъердамегIеи чулоацамегIеи хургда журнал.

Ю. ПОВАЛЯЕВ,
«Агитатора блокнота» бехктокхаме секретарь.

МОСКВА. ХIара денна эзараш нах — москвичаш, столица хьаьший хул СССР Революце Центральни музее. Миллион совгIа экспонаташ я цун фондашка. Царех дуккха яраш музейна Коммунистически парте цIи хеза болча деятелаша, Граждански а СийлахЬ-боккхача Дай мехка а тIемай доакъашхоша, доазол арахьарча доттагIаша совгIата енна я.

Эггара маьхе яраш—шоаш санна кхы доаца документаш, сурташ, плакаташ.

Музее вIашагIбетталу партен комсомолен ветеранаш, Социалистически Къахьегама Турпалаш, укхаза хул ленински дешараш.

СУРТА ТIА: музея цхьан зале.

А. ПУШКАРЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

МЕЛ ЭША ХЬАЛАШ ДОЛАШ ДА

Экономика дегlайоалаяра керттерча дешаех цаl да халкъа эша товараш дукхагlа хулийтилга. Цу гlулакха лоархlаме моттиг кхоач моттигерча промышленноста.

Иттлагlча пятилетке моттигерча промышленноста министерства предприятеша арахеца дезаш да 180 миллион сома маьха тайп-тайпара товараш. Нагахьа санна пятилетка йолаеннача хана министерствана тlадиса декхар а тlехьа дlалаьрхlача, хьалхашка латта декхараш чоалхане да. Укх тlеххьарча шин шера арахеца продукци 22 процент тlакхийттай. Тlадоагlача шин шера арахеца продукци 30 процент кхы а тlакхетаргья.

Керттерча заданех дика лоархlаьй министерства предприятеш. Продукци маьхала яккхара итт бетта план толаме кхоачашъяьй цар. Социалистически декхараш а толаме кхоачашдаьд. Планагlа лаьрхlачул совгlа арахийцад 281 эзар сома маьха товараш. Дикагlа я арахеца продукци а. Аттестаци е еза еррига изделеш, уж 300 гаргга я, цхьоалагlча категорех дlайолхаш я. Дlадахача шерашка паччахьалкхен дикала Знак йолаш цхьаккха тайпа продукци кийчъяцар министерства предприятеша, хlаьта хlанз паччахьалкхен дикала Знак йолаш йиъ издели я арахецаш.

Укх шера оаха производства юкъеяхьа лаьрхlадар 45 керда издели, хlаьта хlанзлехьа производствана юкъейоалаьй 70 гаргга издели, ер шу чакхдоаллаш уж хургья 90 совгlа.

Предприятей коллективай болх тоабеннаб бlаьш, эзараш болча наха хьинар кхо ца деш къахьегарах. Социалистически яхье хьалхара моттиг а йоакхкаш, къаьстта дика къахьегарца белгаланна я Нохч-Гlалгlай химически завода стеклотарни цеха коллектив. Дика болх беш я вож коллективаш а. Социалистически яхье хьалха а латташ шоай новкъосташта хьокхам телаш ба укхаза машинист В. Сагинов, сортировщица А. Морозова, шихтовщица Ж. Автаева, текстильно-галантерейни объединенера ткачихаш Е. Висханова, М. Буденная, «Металлист» завода электрик О. Коваленко, цу предприятера таразаш тоаду мастер А. Майоров, «Дружба» яхача картонажни фабрика клейщик А. Бангашев, кхы дукхахбараш а.

Хlаьта а оаха дика кхетадеш да, нагахьа санна дерригача кхоачамех бизза пайда ийбаь баларе, дукхача коллективаша даьха къахьегама толамаш дуккха а дикагlа хила йиш йолаш хилар. Уж кхоачамаш хlара предприяте долаш да. Текстильно-галантерейни объединене цхьайола филиалаш цхьан сменагlа мара болх беш яц. Оборудованиш къахьегашбараш болх ца беш латташ а моттигаш нийслу бедал ца хилар бахьан долаш. Цхьаккха тайпа пайда а ца эцаш яьсса помещенеш я цхьайолча предприятешка. Эсала лел толашагlйола методаши дикагlйола технологии производства юкъенхухьилга. Мела лел капитальни гlишлош хьалъелген керда низалаш карадерзаделгей. Цудухьа тамаш а яц производство дегlаахара темпаш кхыйолча министерствошта юкъе эггара лохагlа тхо долча хилар.

Текстильно - галантерейни объединене дика дац социалистически доалахье лораяра гlулакх а. Укхаза хlамаш лечкъаеш дола наькъаш дlакъайладац, материальнобехктокхамеча гlулакхаш тlа хьежаю кадраш, хьа а хоржаш, дlанийсъелга нийса вlаштlехьдаьккхадац укхаза. Масала, № 4 йолча ткацки филиале мастералла хьайца хиннав кулга цlена ца хиларах массехказза лаьца хинна А. И. Якубов. Социалистически доалахье лораяра даькъе кхоачамбоацараш нийсдалийтарах хьалха объединене хиннача генеральни директора нов. Дениевна цlенхаштта бехк бир. Укх гаргарча хана керда кулгалхой а хьожабаь цlенхаштта тоадергда оаха объединенера гlулакхаш.

Дукха а дикагlа болх бе йиш йолаш яр Нохч-Гlалгlай химически завод. Дукхача шерашка инженерни дешаш укхаза доаггlача тайпара къестадаьдац. Белгалъяьха организационно - технически мероприятеш кхоачашъеш хиннаяц. Рационализаторски болх вlалла а беш хиннабац Цудухьа кулгашца ду хала балхаш дукха да укхаза. Дукха моттигаш нийсъеннай халача балхаш тlа кхалнах хьежабеш а.

Тешa безам ба, инженерно-технически болхлоша, производстве хьалхалаттараша, дерригa шоай низаш оарцагlа а даьха, тlадиса декхар тlера дlадоаккхаргхилараxи планаши тlайнйца социалистически декхараши толаме кхоачашдара коллектив оарцагlйоаккхаргхиларахи.

Художественни промыслай производственни объединенегара (генеральни директор нов. Амерхаджиев) хьадеха дукха хlамаш долаш да тхо. Укхаза арахеца продукци во я. Номенклатурагlа продукци арахецара планаш кхоачашъяц, цудухьа дукха гlод техх цо, цунца дувзаденна lалaьмате халача финансови хьала тlа я из. Оаха цlенхаштта бехк баьб Амерхаджиевна. Цох йоагlаш йола выводаш цо ергья аьнна а хет тхона. Тха министерства предприятешка нийсденнача кхоачамбоацарех, гlалатех министерства кулгалхой а кlалхарбалац, кулгалдеча теркал ца деш диса хlамаш нийсденнад тха.

Министерства балха чlоагlа lаткъ хьалха хиннача райпромкомбинаташа баь болх. Цар дувлийта гlалаташ бахьан долаш керда вlашагlъехкача объединенеша цхьа миллион гаргга сом гlод теххад. Цул совгlа хьалха хиннача райпромкомбинатий складашка дукха lайнай пайдана йоацача яьнна йола продукии бедали. Дукха продукци я мах лохбе безаш. Цхьайола продукци я тlера дlаяккха езаш телха. Продукце мах лохбарахи тlера продукци дlаяккхарахи паччахьалкхенна цхьа миллион сом зе хул. Цу дерригнеша а чоалханеча финансови хьалага кхоачаю тха предприятеш.

Укх тlеххьарча хана дикка тоаденнад капитальни гlишлош хьалъелга. 1977 шера хьалъяь а яьнна, Грозне болх бе йолаеннай картонажни фабрика, Чаьчан-Ауле хьалъяьй даьрех хlамаш тега цех. Укх шера Назрановскии Ачхой-Мартановскии районашка болх бе йолаеннай керда цехаш, Грозне прядильни цех.

Тхона чlоагlа божкха кхаъ хулаш гlулакх хилар Дуба-Юрта художественни керамика фабрика эксплуатаце дlа а енна болх бе йолаялар. Укх гаргарча деношка городе бахача наьха эца йиш хургья хоза сувенираш, цу даькъе къаман куцехьара яраш а йолаш.

Цу юкъа дукха балхаш даьд предприятеш технически кийчъяра даькъе а. Дlадахача шин шерен ах шерен болх беча предприятешка къаьнача оборудованена, механизмашта меттела оттаяьй 350 эзар совгlача сома маьха яраш. Уж кхоачамболаш яц. Дукхагlйола тха предприятеш lалaьмате халача хьалашка болх беш я, морально а физически а тишъеннача оборудованеца болх беш я уж, хила деза санитарно-бытовой хьалаш а доацаш. Де дезаш дар да моттигерча промышленносте дикка дукха капитальни вложенеш дlа а хьежаеш, царех бизза пайда ийбелга. Халахете а, ала дезаш да, массехк шера царех бизза пайда ийбац аьнна. Цу гlулакха бехке я гlишлошъю управлени. Хьажал шо из гlулакх мишта латт. Текстильно-галантерейни объединени керттерча предприятешта реконструкци яра 1976 шера хьахьожадаьдар бlаь эзар сом, хlаьта пайда ийцар кхоалагlа дакъа мара дацар. 1977 шера цу объекте гlишлон-монтажни балхаш дара хьахьожадаьр 378 эзар сом, хlаьта шера пайда ийцар ялх эзар сом мара хиланзар. Укх шера хьахьожадаьча 190 эзар сомах дlабахача итт бетта пайда ийцар ши эзар сом мара дац.

Укхаза хаттанза даргдац Нохч-Гlалгlай гlишлошъеча управлене кулгалхошка: мацалца дlаьхлургда иштта болх белга?

Лакхе белгалдаьхача кхоачамбоацарашца цlенхаштта къовсам а лоаттабеш моттигерча промышленноста предприятей коллективаша хьинар кхо ца деш къахьег иттлагlча пятилетка кхоалагlча шера. Уж дог тийша я паччахьалкхен планаши тlайнйца социалистически декхараши толаме кхоачашдерг хиларах.

А.-Х. АУШЕВ,
Нохч-Гlалгlай АССР моттигерча промышленноста министр.

КПСС XXV СЪЕЗДА РЕШЕНЕШ КХОАЧАШЪЕ!

СПЕЦИАЛИЗАЦЕИ КОНЦЕНТРАЦЕИ НОВКЪА

КПСС ЦК июльски (1978 шера) Пленумо белгалдаьккхар парте лаьца боахамашта юкъерча кооперацеи агро-технически интеграцеи ларда тlа юртбоахама производствана специализации концентрации яра никъ юрта боахам дlахо дегlабоалабара lалaьмате божкха лоархlам болаш хилар.

Дика хlамаш карагlдоалаш балхаш ду цу даькъе Казахстана Чимкентски области дукхача боахамаша.

Сайрамски районерча «Победа» яхача колхоза лаьтташ Чимкент яхача города гаьна доацаш Тянь-Шань кълилбаседа-малхбузенгахьарча довкъашта кlалхарча lалaьмате хозача атагlа дада. Дулха, шурий, баьцадаарий производствана специализаци а еш юртбоахама продукцех шерра-шера доаккх колхозо ворхl миллион совгlа сом. Цун кхоалагlа дакъа — цlена пайда.

Образованех агроном а волаш волча колхоза председателца Васильев Геннадеца чакхдоал тхо боахама производственни участкашка гlолла. Чимкентски области 54 колхоз я, хlаьта производства боарамга диллача царех дуккхаяраш «Победа» яхачул зlамагlа яц, кхыметтел цул йоккхагlа а я. Цхьабакъда, из боахам къулбехьен Казахстанера моллагlа бар санна боахам ба. Цо леладеш 8100 гектар оаха лаьтта да, кхоалагlа дакъа лоамашкара доагlа хиш дехкаш а долаш. Цун фермашка да 4500 бежан. Колхозо доаккх шера 1000 тонн дулх, 3400 тонн шура, ворхl эзар тонн совгlа баьцадаараш, 2 эзар тонн сомин комсаши. Цхьабакъда, баьцовгlаш лелаяр дегlаух укхаза хьайбаш леладара даькъа эшараш теркал а деш, доаханна йола доакъор база хьаяра кlийлен хьисапе.

Казахстана дуккха кхыдола боахамаш а санна, тlеххьарча хана сихха дегlайоагlа «Победа» яха колхоз. Тlеххьарча ворхl шера продукци маьхалъяккхарагlа юкъера лаьрхlача шера тlайоагlа доход 2,5 миллион сом тlакхийттай, хlаьта юкъера шера пайда 800 эзар сом лакхбеннаб. Цу юкъа шозза гаргга дукхагlа хиннад доаккха дулхи шурен, кхозза дукхагlа дохка яьннай колхоз паччахьалкхенга баьцадаараши соми. Цу тайпарча лакхача темпашца боахам дегlа ца уха дуккха ха яр. Сенах латт цу гlулакха къайле?

— Производствана специализации концентрации ярах, — йоах председатела, — 1970 шерага кхаччалца универсальни бар тха боахам. Цо доаккхар бежана дулх, устагlан дулх, оалхазарий дулх, шура, фуаш, тха. Оаха буврабоамби, кlа, хьажкlаш, баьцадаараш, сома бешамаш, дуккха кхыдараш. Боахама производственни участкаш зlамига яр, цудухьа механизаци массанахьа е йиш яцар. Болх во бу ала а йиш яцар, хlаьта а хозза анализ йича гучадоалар продукце единицага дlадодар лакха хилар.

Дерригача доакъошта специализаци яра новкъа даьлар Сайрамски района боахамаш ворхl шу хьалха. «Победа» яхача колхозо беррига низ тlабахийтар дулха, шурий, баьцадаарий производствана. Жа ферма (6 эзар совгlа устагlа) специализированни боахамга ехкар цо, цунах хьахиннача ахчах эзар бежан хьатlайнйцар ший хиннарашта. Хий дехкача лаьтта 740 гектар дlалоацаш хиннача боамбе чотах дукхагlа дlае доладелар доакъара культураш. Кхаш леладеча хьайир готта — специализированни бригадаш, хlаьта еррига колхоз боахам цехови системах лелабе яьлар, вlашагlъеллар ялх боахама расчетах болх бу специализированни подразделени: механизаце, хьайбаш леладара, баьцовгlаш лелаяра, кхыяраш, цехашта юкъе болх бе йолаялийтай промышленни ларда тlа доахан кхоаба комплекс. Цунна чуйоагlа ялат лоаттаду а из механически цlенду а элеватор, механизированни хьетт, комбидоакъара завод, доакъара цех, хьайбаш латтача помещенешка доакъар дlачукхухьа пневматически система. Машинаштеи агрегаташтеи управлени цхьан пультера дистанционно ю.

Амма колхозаша къаьстта чlоагlа доккхал дер 1400 бежана лаьрхlа йола молочни комплекс я. Хьайбашта гlулакх дара еррига процессашта механизации автоматизации яь йола бокъонца йола фабрика я из. Масала, хьайбашта доакъар дlадиллара гlулакх чакхдоаккх управлене центральни пультера доахан леладеча оператора пхеминута. Эшаш йола микроклимат хьаю доахан латтача кхийшка кондиционераша.

Къахьегама овсарле хьалхарчоа юхе пхезза лакхъеннай комплексе. Детта доахан дийкъа къаьст-къаьстача участкашка лаьттача хана, цхьан доярка 25 хьайба леладора. Хlанз балха цхьан сменагlа 120 етт бетта кхув цун. Хьайоакхача шурийга дlадодар 25 процент лохденнад. хlаьта хьалха шийта дlадахар а юхаметта ца оттадеш хиннача цун производства хlанз шера 200 эзар сом цlена пайда лу.

Доходаш лакхъяро торо хилийтай колхозхошта хьийгача къих лур лакхде. Хlара денна баьча балхах царна луш хинначоа 2 сом тlакхийтад, хlанз 5 соми 77 кепиги да сага-дийнахьа. Колхоза правлене торо хиннай колхозхой къахьегама а быта а хьалаш товдара дикка ахча хьожаде. «Победа» яхача колхозе итт поселок я, хlаьта царех хlараяр хица lалашъяьй, массанахьа а берий бешамаш я. Деша даха ха йоацача берашта йола учрежденеш колхозо ший чотах лелаю. Юкъарча столове обедах бода ах мах а боахамо тел. Тlа-тlа дукхагlа хулаш латт наха чубаха цlенош хьалдарга дlаухийта ахча.

— Дагадоагlа сона, — йоах Геннадий Васильевича, — тlом сецачул тlехьагlа 15—20 тракторий ужжамиссел ком байнаши яр колхоза кхашка болх беш. Хlанз из техника 5—7-зза дукхагlа я. Хlаьта гlулакх дукхагlа хиларах лаьтта а lац. Юртбоахама машинаш низ болашагlа, чоалханегlа, дукхагlча тайпаех я хlанз. Йоккха йоацача производственни участкашка практически вlаштlехьдаргдац царга шоай низага хьежжа болх байта. Хlанзарча лакха овсарле йолча техникана эш оперативни аре, йоккхий специализированни фермаш, шерра кхаш. Долчча тайпара аьлча, вахаро ше оттадаьд вайна хьалхашка юртбоахама специализации концентрации яра декхараш.

Николай МАСЛОВ,
АПН корр.

БОЛХЛОЙ ЭСТАФЕТА

Хlара цхьа минути ах минути яьлча Ижевски автомобильни завода конвейера тlера арайоал цlенна автомобиль. Уральски «Москвичаш» хьаеш бараша тlатеlla лех къахьегама овсарлен балха дикали лакхъяра наькъаш. Цу балха лоархlамегlа ярех цхьа фактор я заводий-смежникий творчески яхь. Из яхь дlайоалаяьй ижевций инициативагlа. Тахан керттерча предприятеи Ижевскерча, Пермерча, Уферча заводий-поставщикайи итташ йолча къахьегама коллективаша «Еррига технологически циклагlа — тlехдика болх» яхача дивизагlа яхь лелаю. Цхьан технологически бувзамца вlашагlкхеташ йолча заводий творчески низ къаьгга гуш ба керттерча предприяте балха ритмага хьажача. Пятилетка кхоалагlча шера Ижевски автозаводе машинаш арахецарга дlайода ха 12 процент кlезигъеннай, автомобилага дlадохийта металл 50 килограмм кlезигденнад. Оборудованена централизованни ремонт елга цхьа шу хьалха юкъедоаладаро техника соцаяь лоаттаелга 30 процент кlезигдаьд. Пятилетка йоалаелча денз ижевцаша планал совгlа арахийцай 1,5 эзар автомобиль, 500 совгlа болхлочо кхоачашъяьй кхаь шера йола шоай производственни заданеш.

СУРТАШ ТIА: I.-Комсомолец Голубев Аркадий — Ижевски автозавода автомобилашта тохкамаш деча хьалхалаттача участка вокхагlвола мастер. Цо кулгалдеча коллективо ханал хьалха кхоачашдаьд ший социалистически декхараш.

2. Автозавода сборочни цех.

Е. ЗАГУЛЯЕВА сурташ.
ТАСС фотохроника.

Юрта къахьегарашта лаьрхIа

Укх деношка «Чеченингушвино» объединение № 3 йолча ПМК участка начальника И. Хаматханова хьалдаь а даькха шишша квартира йола ши цlа дlаденнад Малгобекски района «Луч» совхоза къахьегамхошта.

Паргlатеи сийрдачеи кхоккха цlа долча квартирашка ваха хайнав механизаторашта юкъе дикагlчарех цаl вола Радимов Зафир, школа хьехархо Р. Юсупов.

Укх шера цу боахама болхлоштеи гlулакхерча нахан кийчдеш шишша квартира йола кхо цlа да.

Вицбеннабац жаlуй а. Царна а дика цlенош деш латт. Иттлагlча пятилетка кхоалагlча шера гlишлонхоша жа леладерашта кийчду совгlат да из.

Б. ЧЕРБИЖЕВ,
тха штате воаца корреспондент.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

СРВ. Социализма материально - технически база хьалъяра социалистически Вьетнаме толаме дегlадоаладу лоархlамегlа дола экономика доакъош — металлурги, машиностроени, энергетика.

СУРТА ТIА: «Камфа» яхача механически завода болхлой Нгуэн Ван Хьени (аьрдехьара вар) Фан Хонг Диньи.

В. СОБОЛЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ХЬАЛ — ЦХЬАН КIИРАГIА

БОКЪОНЦА БОЛЕИ МНИМИИ БОКЪОНАШ ЛОРАЕРАШ.

Укх деношка Женеве ший болх чакхбаьккха йола сага бокъонашта йолча Комитета сесси хилар Малхбузен мехкашка граждански политически бокъонаш телхаяра кхы а чlоагlагlа дунен общественность духьалъяьннача хьале. США набахтенашка чубоахк итташ эзараш политически гlулакхашта чубехкараш, мехка беррига гражданашта кlезигдукха а хиланза яргlйоаца бокъонаши паргlатонаши хулийтилга, американски негрошта цхьатарра бокъонаш хилар lалашделга хьадехала «майра хиннараш». ФРГ хlанз а дlахо лелаеш я прогрессивни низашта духьал ерзаяь йола «профессена никъ бехкар» санна йола конституцена духьалара бlеха практика. Израильски lаьдалаша тlехь - тlехьагlа дукхагlа дувцаш чубехк оккупаци яьча территоре тlа баха lарбий патриоташ...

Капиталистически дунен тlа сага бокъонаш телхаеш леладеча гlулакхий из список дlахо а яхьа йиш яр. Дуккхача бакъдараша тешал ду дерригача дунен тlа сага бокъонаш «лораеш» да шоаш яха lаьдалаш долаш йолча Вlашагlкхийттача Штаташка, хlаьта иштта кхыча малхбузен мехкашка дина гlулакхаш леладеи датара дар дlаалеи паргlато хилар, маlача наьхеи кхалнаьхеи цхьатарра бокъонаш хилар lалаш ца делга, кlезигача къамий викалашта дискриминаци елга, кхы тайпа уйлаш яраштa, граждански бокъонаш бахьан долаш къовсам лоаттабераштa lаьдалаш тlакхувлга долаш хилара. Хетаргахьа, из бахьан долаш хlанз а граждански политически бокъоний хьакъехьарча дунен халкъашта юкъерча пактана ратификаци ца еш из гlулакх тlехьадоах Вашингтоно, хlаьта Женеве сага бокъонашта йолча Комитета заседанешка дийцар цу пакта тlара положенеш кхоачашъяра хьакъехьа хиннад. 1976 шера марте денз дlайолаенна лелаш я из пакт, хlаьта цу ханна вlашагlъеллай женевски комитет а.

Хlанзарча сессе керттера ярех событи яр Советски Союза доклад цига ювцар. Йоккхагlа йолча державех эггара хьалха цу пактана ратификаци яьй вай мехко, хlаьта из юкъейоалаяро советски законашта цхьаккха тайпара хувцамаш е тlатохараш юкъедахьийта дезийта дац, хlана аьлча Конституце тlа санна СССР кхыча законодательни акташ тlа а сага бокъонаштеи паргlатонаштеи йоагlаш йола цу дунен халкъашта юкъерча соглашене еррига положенеш дlаязъяь а дlачlоагlъяь а йоландаь, хlаьта советски правови документаш тlа къаьстта белгалдаь да сага бокъонаши паргlатонаши кхоачашъяра гаранти хилар а.

Советски доклада тlа белгалдаьккха дар лакхехьа хьоахаяь бокъонаш бокъонца кхоачашъелга машара хьале мара хила йиш йоацилга, цудухьа СССР-о лерригlа чакхйоах машаре цхьана дахареи цхьана гlулакхаш леладареи политика, къовсам лоаттабу кхохкам кlаьдбара процесс чlоагlъяра тlехьа, массане а дизза а герз дlадаккхара тlехьа.

Доклад а из йоашхаш советски делегаташа даь къамаьлаш а, сага бокъоний социалистически концепце хьакъехьарча дукхача хаттарашта тийна жопаш а чlоагlа мах беш тlайнйцар заседане дакъа лоацаш хиннараша. СССР доклад ООН издательнешка кепатоха аьнна моттаьй. Комитета Женеве хиннача пхелагlча сессе беррига балхо теншаме хьахьекхар сага бокъонаш бахьан долаш бокъонца йоакхо ер мала ва а кlал кlийле йоаца заявленеш еш а кхычарех доацар дувцаш а хlара денна уж бокъонаш телхаераш малаш ба а.

РАСИСТАША ДАГАЛАЬЦАР ДОХАДЕ.

Африкера хьал тlехь - тlехьагlа чоалхане дерзаду Намибена гонахьа къулбехьен - африкански расисташа лелаеча маневраша. Цу мехка декабрь болалуш шоаша тlахьожам а лоаттабеш «хоржамаш» де лерхlаш шоаш хилар дlа а кхайкадаь, цига lаьдала керте марионеточни режим оттаерг-йолаш. Намиби бокъонца ший лоlаме хилийта гlердолчу мехка бахача африкански нахах дуккха дукхагlйолчу хьаллоацаш а йолча Къулбехьен Африка халкъа организаце (СВАПО) гlулакхаш дохаде эскари политики чухийцай расисташа.

СВАПО «нейтрализаци» е гlерт а яхаш цу ханна юаровски военщина чуийнна кийчо еш я Ангола Халкъа Республикана духьаларча кердача агрессена. Намибийско-ангольски доазон тlа хьатlадозаш латт расистий бlунаш. Къулбехьенафрикански самолеташа ангольски территоре тlа гlолла разведкаш ю. провокацеш е гlерташ доазон йистерча юрташтеи Намибера байдда баьхкарий лагераштеи топаш чуетт. Анголана духьал провокацеш еш Африка Къулбехьарча къаман - кортамукъаленна болама, цу даькъе СВАПО-на а, новкъостал ца дайташ юхаяккхен НРА прогрессивни социально-экономически хувцамаш дара духьале ен гlерташ ЮАР-ой цун малхбузерча союзникашен леладер чакхдаргдоацилга гуш да.

Гой цудухьа расисташа еча тlема кийчонаша цlенхаштта сагото ейт Африке. Укх деношка ООН заявлени яьй африкански мехкий группа, цу тlа чlоаггlа критика ю ангольски паччахьалкхе йохае а Намибе бахача нахах дукхагlа болча африкански наха нийса лоаттабеча кортмукъален къовсама lоткъам бара тlаерзаяь йолча Преторе политикана. Африкански паччахьалкхенаша чlоаггlа харцахьа лаьрхlай иштта, дунен сообщество духьал йоллаше а, ЮАР-а расистски тlема потенциал совъяккхара хадданза гlодеш, неоколониалистски тайпара Намибе кхоанен проблема къоастаяра новкъостал деш йола малхбузерча державай политика.

Цунца цхьан ООН Кхерамзлен Комитето харцахьа лоархlаш йицай законагlа йоацаш расисташа дlалаьцача территоре тlа цхьан оагlорахьа а баьнна «хоржамаш» де аьнна яь Преторе решени. Кхерамзлен Совете тlайийцача резолюце тlа белгалдаьккха да цу тайпара «хоржамаш» нийса лоархlаргдац, аьнна. Документа тlа иштта белгалдаь да, нагахьа санна ЮАР-а lаьдалаша «хоржамаш» юха ца доахе Кхерамзлен Совет гулъяланза яргьяц дунен халкъашта юкъера машари кхерамзлени хьаллацара керттера бехктокхам шийна тlабожаш йола ООН-а цу органа соцам Преторега кхоачашбайтилга lалашдара де дезар дара, аьнна.

ИРАН: КРИЗИСА КЪАЙЛАГIАРА ВАХЬАН

Ирана дуккхача городашка тlема положени оттаяьяле а, хlаьта иштта граждански правительство тlемахойчунца хийца яле а мехкара хьал хьалха а санна кхоххам кlаьд ца луш латт.

Дуккхача городашка дукха нах юкъе а болаш правительствана духьал гlайттача наха юха а бlуи полици духьалъяьнна хиннай. Хузистана мехкдаьтта промыслашка эскара технически персонал оарцагlъяккха езача кхаьча хиннад lаьдал, мехкдаьттахой забастовках тlехьагlа зе даргдоацаш, хlаьта столице университета дlатlаводa моттигаш айхха го баь бlунаша дlакъайлай.

Этта кризис дlаяккха гlерташ тlема lаьдалаша лийцаб хьалхарча режиме йоккхийча гlулакхаш тlа хинна дукха нах, шоашта гlойле йолча тайпара lаьдала гlулакхех пайда эцаши коррупци лелаеши хиннаб, аьнна бехк а баь. Бакъда, «хьалха даь гlалаташ» дlадахара даьча цу гlулакхаша а вlалла юхатоханзар правительствана духьала гlайттараш.

Укх тайпара масал доаладича кхоачам ба. Ирански халкъа хьалхашка латта социально - экономически ира проблемаш къоастаяра эггара дикагlа йола торонаш Ирана lалама рузкъаша, эггара хьалха мехкдаьтта (лоархlамга диллача из мохк Саудовски Арави дlаьлча дунен капиталистически рынке «lаьржа дошув» лоаттаду шоллагlбар ба) долга да аьнна хеталу. Цу проблемех я дуккха нах хьабе болх боацаш хилар, йоккхий социальни бе-башхлонаш, сихха дегlадоагlа маьхаш, и. кх. дl. Хlаьта а мехкдаьтта дехка хьанийцача ахчах дукхагlа дар (70 процент) хlанзалца кхыча мехкашкара герз эцарга, керттерча даькъе американски дар эцарга дlаахийтад. Укххазара хьадоагlаш да халкъах болча дуккхача наха цlенхаштта социально-экономически хувцамаш де деза яхаш ду кхайкаралаш.

Бакъдар аьлча, дуккхача наха дlадехараш социально - экономически дешаш къоастадарах чакхдоалаш дац. Тахан дувцар да иштта деша, непайоазонна ,собранешта йола паргlато йийхка дола законаш дlадахара хьакъехьа, политически партешка болх байта мукъа балара хьакъехьа, хlаьта, юххера а, эггара хьалха США-гlа тийша хулача Иран оттаеш йола цун прозападни арахьарча политика ориентаци хувцара хьакъехьа. Цу тlеххьара долчо къаьстта чlоагlа сагото яйт Вашингтонага, «Фигаро» яхача парижски газето яхачох, цун гаргарча малхбоалерча тlема-стратегически экономически планашка диллача Иран божкха лоархlам болаш хиларах. Ирански lаьдалий цу тайпара никъ, «Нью-Йорк таймса» яздеш ма-хиллара, «кхыметтел эггара сатийнагlа бола нах а» духьал ца боахаш биса йиш йолаш бацар.

Е. БАБЕНКО,
С. КУЛИК,
С. СТОКЛИЦКИЙ.
(ТАСС).

Ер хьаи саи биографи

Мичахьара хьайолаеннай, мишта хьаенай, хlанз сенах доккхал ду вай Советски Даьхено, мишта дегlаенай, чlоагlъеннай из, мишта даьхад, из бахьан долаш мишта тlюм баьб вай халкъо, мишта къахьег, фу бахьан долаш къовсам лоаттабу Советски Союза Коммунистически парте хьалхаленца социализма мехка наха—уж дерригаш а уйла ца еш дита йиш йолаши дага ца доагlаш хила йиш йолаши доацараш хьахьокха лаьрхlад «Вай биографи» яхача документальни телевизионни фильмай цикла автораша.

«Вай биографи» яхача цикло хьахьокх вай мехко 60 турпала шерашка хьабенача наькъа событеш. Хlаьта зрителаш а хинна хlамаш цхьабараштa довзаш, дагадохаш цхьабарий дог тохалуши доакхал деши, шоай уйлаца чакхбоал уж «боккхача наькъа этапех» даьхенна карагlдаьннача таханарча сийлахь - доккхача гlулакхашка гlолла дlаяхача замана бlарахьежаш.

Ноахалий духовни бувзам, партеи халкъеи цхьоагlо, вай гlулакхаш бакъахьа хилар, де лерхlаш хьалхашка оттадаь декхараш нийса хилар хоалу — иштта ба «Вай биографе» беррига чулоацам.

Из кинематографа боккха аьттув ба, дукха миллионаш болча зрителашца контакт оттаьй цо. Из произведени дегаца а хьаькъалца кхетаяь хилар хьагойт цlаккха ца хиннача тайпара дукха ухача письмоша къаьстта кагирхошкара ухараша.

СССР Гостелерадио кагирхошта йолча программа Кертерча редакце арахийча «Вай биографи» яха документальни фильмаш цикл бахьан долаш 1978 шера СССР пачхьалкхан преми еннай из цикл хьаьхна коллективана.

СУРТАШ ТlА: Артист Юрий Иванович Каюров, передаче ленински текстaш ешаш вар; режиссер Светлана Ильинична Аннапольская кагирхошта телепередача кийчъеш я: Анатолий Григорьевич Лысенко — цикла сценаристех цаl.

А. ЛЕВИНА сурташ.
ТАСС фотохроника.

КРЫМСКИ КОМСИЙ ХОЗА ХЬАЖ

Иван Нилович Околелов — Крымерча «Массандра» яхача чхьагlари шампански арахецача комбината керттера инженер-винодел. Из укхаза венав 40 шу хьалха химико-технологически институт ше йисте мя яьккхинге. Бригадир волаш а, завода винодел волаш а балхаш даьд, дунен халкъашта юкъерча конкурсашка дошо медалаш яьха массехк марках чхьагlар даьккхад цо. Дика къахьегарах 1966 шера Социалистически Къахьегама Турпал яха сийлен цlи еннай цунна.

Хетт аз Иван Ниловичага: цхьа доазув долаш дий-теш чхьагlар тоадаь эргадаккхара гlулакх?

— Чхьагlар тоадаь эргадаккхар доазув доацаш да, — жоп лу цо. — Оаха лерхlачох, чхьагlар тоадаь эргадаккхарен кердача тайпаех дола чхьагlараш хьадарен торонаш цхьаккха боарам боацаш хlама да.

Масалана доаладу цо «Красный камень» яха кlай мускат. Из чхьагlар даьккхад вовзаш волча винодело Александр Егорова цlе беса лоабат увча лаьтта тlа кхеьча комсех. 1955 шера Югославе хиннача дунен халкъашта юкъерча конкурсе дошо медаль хьожайир «Красный камень» яхача чхьагlара. Шу даьлча — изза мо бола цхьаьнха толам. 1958 шера Будапеште цу муската хьожаду эгтара доккхагlа дола совгlат — комсий га тlайоалла «Гран-при» яха кубок. «Гран-при» шоллагlа кубок йоаккх цо 1970 шера Ялте хиннача 22 мехкара дена 900 гаргта тайпа чхьагlари коньяки хиннача дунен халкъашта юкъерча конкурсе. Тlеххьарча шерашка цу шин кубокал совгlа Праге, Софие, Будапеште, Лейпциге, Москве, Тбилисе... хиннача дунен халкъашта юкъерча хьажарашка кхы а 18 дошо медаль яьккхай чхьагlаро.

Атта гlулакх дац комсаш лелаечоа духхьал муската ший мара ца хула чам хьа маца хул а, маца бов а къоастадар. Теркалдаьдар, крымски лоамий къулбехьарча босашка форда уровнел 100 — 150 метр лакхагlча моттиге кхеьча комсий из хилар.

Кlайча муската керттера бешамаш Ялтана гонахьа я. «Таврида», «Гурзуф», «Ливадия» яхача боахамашка доаккх крымски чхьагlар. Юкъера лаьрхlача гектара тlара 40 — 50 центнер йолаш комсаш чуяхь, хlаьта цхьайолча моттигашка 90 центнер а йоал.

Чхьагlара марка ца йойтара lалаьмате чlоагlа гlуланх ду крымски комсаш лелаераша комсий хlара кердача кlотарга. Крыма Къулбехьарча йистошка мукъа лаьтта ца хиларагlа, дика хьувкъаш йоаца комсий гаьнаш дlа а йоахаш, цар метта дикагlча тайпах яраш дlайогl. Лерхlаш да сортови реконструкци яра балхаш 90-гlа шераш хьатlакхоачаш десертий сортахча комсаша диъ даькъах кхо дакъа дlалаьцача хана чакхдаха. Вож лаьтта чlоагlача столови чхьагlарашта лаьрхlача комсаша дlалоацаргда.

Кхоачашдеча балхий масштабаш йоккхий я. 300 миллион га я хувца езар, цхьа миллиард совгlа я тlайогlа езар. Цу гlулакха Крымерча комсаш лелаерашта гlо ду Югославе специалисташа. Хlара шера цига дlабохьийт, 850 эзар комсий саьрг. Гурахьа тlадегlа саьргаш юхакхухь, уж дlадогl.

Сергей ШАНТЫРЬ,
(АПН).

НОКХАРИЙ ЛЕЛАДЕЧУН КОЛЛЕКЦИ

Ялх эзар латышски халкъа иллеш - дайнаш гулдаьд «Гайзиньш» яхача совхоза нокхарий леладеча Янис Крумина. Халкъа творчества произведенеш цо леха хlанз ткъаь итт шу даьннад.

Я. Крумина колленце ший тайпара хьахьокх халкъа истори, къахьегамхой цlена дог-уйла, наьна метта хозал. Цо гулдаьча иллешта юкъеда крестопосцашта духьала халкъо лоаттабаьча къовсамах, бlаьхийча наха боацабеш хиннача мугlарерча къахьегамхой вахарах, Советий lаьдал доаккхача латышски стрелокашта карагlдаьннача турпалча гlулакхех дувцаш дараш. Коллекце ганз я цо дlаяздаь 20 эзар совгlа халкъа оалам, кицен кlоанолги.

А. Упита цlерагlча меттеи литературан институто хlанз кийчдеш долча топонимически словара юкъейихьай Я. Крумина а из санна волча 50 энтузиасто а дlаязъяь тайп-тайпарча моттигий кхо эзар совгlа цlи.

Литверча хlара юрта районе ба цу тайпара энтузиасташ - краеведаш. Шоай къахьегамца цар кхоачашду чlоагlа беркате гlулакх.

В. ЛИЕЛХАС.
г. Леепая.

Шоана, дай-ноаной

ДЕЗАЛЕ ХЬАЛКХУВ БЕР

Фу яхилга да бер дезале хьалкхедар? Из хаттар даьд аз дуккхача даьшка-ноаношка, дуккха жопаш хезад сона. Уж дерригаш а цхьанахьа соцаш да. Къаьстта «кхетам бала» йиш яц бераштa. Дезале мел долча хlамо, дезала вахара берригача наькъо, даьйи ноанойи юкъмоттиго, цар эрудице, дуккхача кхыча хlамаша лу царна кхетам.

Цхьаккха а дан нанеи хургдац шоай воl е йоl унахцlенен балха тlереи хилар ца ловш. Хlаьта а, нагахьа санна берий физически унахцlенон берригаш а хlана бац аьнна болча даьша-ноанοша чlоагlа уйла йой а, цар нравственни унахцlенонна сагота бараш кlезига ба царна юкъе. Бакъдар аьлча, кхетам балара процесс чоалхане я, дуккха лагlаш долаш гlулакх да, цудухьа цо даьшкара-ноаношкара шоашкара дlадех бераш кхабарали цар хlамаш йиттарали чlоагlагlа цу гlулакха къахьегилга. Даьшта-ноаношта ха а дага латта а деза, беро ший сакхетама вакуум сеннахчунца йиза а хьалъюзаргйолга. Бераштa нравственни кхетам балара дай-ноаной сагота ца хилар теркал ца деш дита йиш йолаш дац, из педагогикана духьала да.

Карабулаке школа директор волаш барайтта шера болх баьб аз. Бераштеи даьшта-ноаноштеи юкъера контакт проблема йоацаш болча дуккхача дезалех дувца йиш йолаш ва со. Цар вахар барттайна да. Доттагlий дукха ба. Мукъача деношка цхьана салоl боккхагlчари берашеи. Цу дезалашка чlоаггlа мах бу искусства, книжкаш дешара тlера хул. Йоккхий цlагlара библиотекаш я. Бераша дика деш.

Цар опыт, знанеш, кхетам балара говзал чlоаггlа хьашт долаш, массанена а дlайовзийта догдоагlаш хул. Хьехархоша царех лаьца дувц шоаш къаьст-къаьстача нахаца къамаьл деча хана, класси собранешка, даьй-ноаной университета занятешка. Масала, каст-каста ювц оаха Зеленскегlар — мугlарерча советски дезала — опыт. Да — Иван Алексеевич Октябрьски УТТ трактористалла болх беш ва, нана — Александра Петровна «Сунжанефть» НГУ ОРС-а тика чу болх беш я. Ткъо шу совгlа ха я из дезал сона бовза. Цар воlа Василена хьийхад аз (хlанз Одесски политехнически института студент ва из), дог гlоздоаккхар къахьегама из тlера хиларо, цун сабаро, нахаца lимерза хиларо. Вож бер — 9 классе деша ягlа йиlиг — дегlа мишта ух зув аз, лерттlа дlадодача цар вахарои юкъмоттигон гlадвуг со.

Бера моральни сибат эггара хьалха дезале хьахулаш да. Укхаза вlаштlехьйоал хургволча мехка гражданина характер, укхазара хьаэц цо нравственни оамалаши декхарах, гlулакхах, де мегаргдолчохи мегаргдоацачохи ха дезараши.

Цхьабакъда, халахете а, хlанз а тlехьа болаш ба бераш лерттlа хьалкхедара цlагlарча микроклимато гlо ца деш бола дезал. Берий дегашта чlоаггlа lаткъ мичча бесса хиннабале а даьнеи наннеи юкъе хинна цатоам. Даьнеи наннеи юкъера къовсамаши халахетараши берашка кхача дезаш дац. Хlамах чlоаггlа сакхув берий, дуккхадараш вlалла хьоаха ца дича а кхетаду цар.

Тlехдаьккха малар мелга— из вай морала, вай нравственни нормашта духьалара гlулакх да. Цудухьа шеррача фронтагlа лоаттабе беза цуьцара къовсам, чlоаггlа шиш хила беза советски вахара хьисапа правилех дош ца хетарашца. Берий вахар телхадеча, уж морально айп доахача дезала гlулакхашта юкъегlерта хьаштдац яха уйла харцахьа лархlа еза дукха ха я.

Къона дезал. Из юкъера образовани йолаш ва, вож лакхера образовани йолаш я. Шаккхе а дикача балхаш тlа ба. Ши бер да цар, царех цаl — школе деша ух. Дика кийчъяьча кхо цlа долча квартире бах. Торо дика я. Хийцца бахаш дlабахар мара кхы эшаш хlама дац. Барттайна, гlадбаха, шоай бераш а кхедеш бахаш. Цхьабакъда... Дас каст-каста малар мол. Цlагlа юкъ-юкъе халахетараш дувл. Дезал бохаш латт. Из къона да болх беш волча метте ваха кулгалхой болча хилар со. Цунца хозза дага а доалаш къамаьл хилар тха. Дош делар цо. Хlаьта а малар дуташ вацар. Ший да лерттlа хилар дезаш ва воl... Бакъ да а ма дий из м. кхетам балара гlулакха даьга кхоача дакъа ший тайпара да. Гlорваьннача советски педагога В. А. Сухомлинске белгалдаьккхад: «...ма чlоагlа а лов-кх бера ший да чlоагlа, ший гlулакхаш къаьгга хьахьокхаш, бехктокхаме хила ховш вола саг хилар».

Цlаккха а ше шийга хаттар данза ва-хьогl из къона да: малагlа кхетам болалургба сога воlа, цунна мишта хет хьогl со, цо дега чухь беш бола соцам пийоа вlаштlехьбоалаш бий-хьогl?

Хlанзарча вай цlагlарча хьалашка диллача, беро цlен гlулакха къахьега дезаш кхыер ма дий аьнна хlама дац. Из во да. Тlаккха фу дича бакъахьа да?

Цхьаккха а хlама ца эшаш торо хилча, моральни гlулакха къахьегамца кхетам лулга дезале хиланза дардгоацаш хlама да. Шоашта улдуврчар, гонахьарчар йоакхо ергйолаш хьалкхеде деза вай бераш. Сона хетачох, сина къахьегам — «цlагlарча балха» керттера тайпа. Кхы дlахо мел дар хlанзарча цlенхашттарча производстве хьалкхедича бакъахьа да. Нагахьа санна дегашца вай берашта гарга дохалой. —къахьегамца сихагlа а дохалургда вай. Цудухьа даьнеи наннеи эггара чlоагlагlа дагадалла дезар цlагlа беро деш дар дац, цо из сендухьа духьажар да.

Беро уй диладале, палаз цlенбаьбале, пхьегlаш йиляле—из дика дий? Сона хац. Нагахьа санна нанна тоамбар де, дика хетийта цо из даьдале — из во дац. Цхьабакъда, дикагlа да из, нагахьа санна шийна цо моральни совгlат дарга дог ца а доахаш даьдале. Кхы а дикагlа да, нагахьа санна вокхарна тlера хало аттача яккхар духьа беро из деш дале.

Тlаккха, мишта мах бе боагlа къахьегама, нагахьа санна цо леладечун лард йоакхал яле, цхьан хlамах кхераш из леле? Моллагlа болх даси нанаси низагlа байташ хул берага — lамаргва, безалургба аьле. Цхьабакъда, юххера а нийслуш дар кхыча тайпара хул: беза ца баларал совгlа, гоамлу из. Цlагlара моллагlа дезар кхоачашде цун ший догьоттаргдола гlулакх де деза.

Дикача дезалашка къахьегам дукхабеза lомадац бераш: цига цар шоай дулхахцlех дола гlулакх санна, наьнацара безам, боккхагlчар сий дар санна лоархl из.

Лакхе мел дийцачун маlан токара воl токарь хиланза варгвац яхилга дац. Данне а дац. Бера дукхагlа хьаштдараш, цунна дулургдараш довзен лархlен деза. Хlаьта а хlара бера дика уйла хила еза ший даь, наьна профессеца.

lодешше а коллективисташ долаш дац бераш. Нахацарча доттагlала, новкъостала, дикача дагара эшар де кийча хилара уйла чуйоссаю царна гlулакхаца, эхь-аздел долаш данза даргдоацар деш хилара уйла а санна. Хlаьта из дукхагlча даькъе вlаштlехьдоал даси нанаси шоашкара гойтача хьокхамца. Цхьабакъда, мел чlоагlа халахете а дезале дуккха моттигаш нийслу гlожа, акха, хlама бе-башха хетаргдоацаш, къахетаме хургдоацаш бераш хьалкхедеш.

Шовзткъа шера школе айса болх беш дуккхаза а эйнад аз, тlехдика кхеташ дола бераш цу цхьан классерча цхьадолча бераша цар сий ца дарал совгlа, уж духхьал гоама хилар. Уж гоама дар дегала хиларах, дог гlожа хиларах. Цхьабакъда, ужжа моргаш, ираза, юкъ-юкъе мара нийслац. Дуккха дукхагlа бола дешархой барттайна, вlаши новкъостал деш бах. Хlаьта из дика хlама карагlдоалараш эггара хьалха дай-ноаной а ба. Цар шоай берашта кагий долча хана деиз lомаю бизза нах а болаш уж хьалкхувргдола оамалаш. Даьйх-ноаноехи хьехархоехи тийша да берaш цlенеи камаьршеи догуйла долаш, обществанеи шоашта уллуврчарнеи накъадаргдолаш бераш хьалкхувлга.

Дукха ха йоацаш № 1 йола Карабулакски школа дошо медаль а йоаккхаш йистеьккхар Калинина Людмилас (хlанз дика дешаш я из Ломоносова цlерагlча Московски университета шоллагlча курсе). Ший новкъосташа лоархlаш яр из. хlара денна из йолча цар цlагlа чуухар цунца цхьан классе деша багlараш, цунца цхьана йора шоашта цlагlа е енна урокаш, экзаменашта цхьана кийчлора. Нахацара из цlена дог-уйлен дикадар хилча дика хетилгеи цунна lомадаьраш цун даи нанеи да — Лидия Павловнан Павел Фадеевичи. Цкъа цхьан сочинене тlа Людас яздаьдар: «Аз кхетадаьд: наха хьалхашкара lалаьмате боккха бехктокхам сенах латт аьлча, из латт, обществагара lайха хьа мел нийцар, хьайна из харах доккхал деш ца а lаш, кхычарна камаьршa дlадаларах».

Коммунизма идеалий уйланца, лакха нравственность йолаш бераш хьалкхеде гlерт вай. Цхьабакъда, воаш лерхlача доккхийча хlамай масштаб хlара деннарча гlулакхашца ювза йоаггlача тайпара ювза хац вайна массаза а. Саг ший дезала вахарца юкъарчал доацаш ювзаенна хила езаш йола хlанзарча советски сага гlулакхий оагlош гуча ца йоалаш юс. Хlаьта а дезале вай кlезига теркалдеш да нравственность миччa хана а, абстрактни знанешкеи къамаьлашкеи гайта ца lеш, нахацарча — юххе гlолла тlехвоалар, вовзар, гаргара вар из вале а, хlара деннарча гlулакхашка а гойта езилга бераша дика кхетаду-кхетадац. Гражданин хилар яхилга фуд аьлча. из да, Даьхенна хьалхашкареи дезала — общества юххьанцарча ячейкана — хьалхашкареи ший декхар кхетадари кхоачашдари.

М. ФРОЛОВ,
РСФСР школа заслуженни хьехархо.

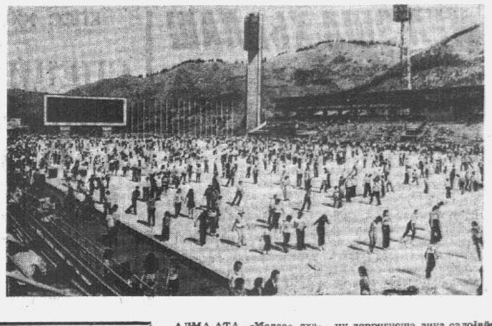

АЛМА-АТА. «Медео» яхача лакхача лоамашка уллача ког-соалозаш хехкалга дезаш бараштa дlаеннача катоке къаьстта дукха нах гуллу шоатта дийнахьеи къиран дийнахьеи. Цlена лоаман фо, бlайхача маьлха зlанараш — цу дерригнеша дика салоlийт нахага, са мукъадоакх.

В. ВОЙТИНКО сурт.
ТАСС фотохроника.

ФЕ ХИЛА

Наькъагlа лелара Бокъонаш тlа дlаяздаь да сеца латтачара дlайолаеча хана, йодача хана, дехьа-сехьа яьккха а е юхаерзаяь а машина лостам хуацача хана водитель декхарийла ва кхыча машинашта ше цхьаккха духьале ца елгах тийшачул тlехьагlа мара вола ца вала, аьнна.

Бакъда, наькъагlа лелара Бокъоний из пункт йицъеннай трактора водитела Абдулазизова — «Юбилейный» аграрно-промышленни комплекса болхлочоа. Аргун — Петропавскская яхача наькъ тlа тlехьайоагlа ЗИЛ-130 яха мухь кхухьа автомашина дlатlех ца йоалийташ сеца латтачара волавеннав из. Тlакхетар кхераш аьрдехьа а эза автомобила водитела ший машин МАЗ-504 яхача автомашина тlатехай. Иштта трактора водитело наькъагlа лелара Бокъонаш толхаяр бахьан долаш лозаваьв ЗИЛ-130 яхача автомашина водитель, хlаьта шаккха машин а йохаьй.

Ростов — Баку яхача наькъ тlа дар из, Алхан-Юрта гаьна йоаццача. «Сельхозтехника» Ачхой-Мартановски районни объединене ГАЗ-53 яхача автомашина водитела Шанпова машин сов сих а яь духьала машинаш ухачахьа а ваьнна пассажираш тlабагlача автобуса ший машин тlатехай. Машинаш вlашагlкхетарах шаккха водители автобуса тlа ваьгlа ялх пассажири човнаш хинна больнице бихьаб.

Тlеххьарча хана корта бохабу маларaш менна болаш водителаша деш дола наькъашкара зуламаш каст-каста хул. Алхха 1978 шера 10 бетта малар менна болаш машин лехкаш хиларах республике водителашкара хьадаьккхад 3240 удостоверени.

Малгобек — Грозный яхача новкъа ГАЗ-24 яхача автомашина водитела Орарщева—Малгобекски АТП болхлочо чlоаггlа малар менна веха а волаш ший машин мотоциклана тlатехай. Мотоцикл лехкаш ваьгlар чlоагlа лоза а ваь больнице вихьав.

Цу тайпара малар менна болча водителаша еш йола авареш ца хилийтара еш я 1978 шера 20 — 30 ноябре хургйола «Бахус» яха Ерригсоюзни рейд.

Дlадахача кlирагlа республика наькъашка 59 авари яьй, цига 2 саг веннав, 29 саг лозаваьв.

НГl АССР МВД ГАИ.

БАРЗКЪАШ ДАХЕИ ТЕГЕИ lОМАБЕЛАР

Магlалбика районерча дуккхача кхалнаха езаеннай «Октябрь» яхача культура Двореце болх беш йола барзкъаш дахеи тегеи lомабу курсаш. Дукха ха йоацаш хьалхара выпуск хилар цу курсашка.

Цар кулгалхо йола Алиханова Жанна Азизовна раьза я ше хьийхача мехкараштеи исташтеи. Занятешта тlера ца бувлаш, шоаш lомае лаьрхlа говзал цlенхашта караерзае гlерташ уж хиннадаь цар дика дlаелар экзаменаш.

Къаьстта дика дийшар Ахриев Гlапура цlерагlча комсаш лелаеча совхоза дояркас Раджапова Хадчата, Чкалова цlерагlча поселкерча библиотекара Хамидова Падама, кхычара. Курсашна дика деша а шоай болх дика бе а вlашагlтехьадаьхкар.

Б. ЧЕРБИЖЕВ,
тха штате воаца корр.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ХОАМ

«Сердало» газета редакце корректораллеи подчитчикаллеи болх бе хьех гlалгlай меттала дешеи язден ховш бола нах.

ТЕЛЕВИДЕНИ

21 ноябрь
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — lуйранара гимнастика.
8.55 — «Орленок» яхача телестуде къонача корреспондентий Советски Союза Турпалашеи Сийлахь-боккхача Дай-мехка ветеранашеи вlашагlкхетар.
9.40 — «Васса Железнова» яха М. Горьке пьеса тlа оттаяь фильм-спектакль. Оттаяь — Советски Эскара Центральни Академически театр.
14.30 — «Венгре гlолла» — телевизионни документальни фильм.
15.05 — «Композитор Д. Шостакович».
15.50 — «Спортивни класс».
16.35 — «Юрт: гlулакхаши декхараши».
17.10 — «Къоначар адресаш».
18.00 — Кердадараш.
18.15 — «Хlара сурта тlа — малх».
18.30 — «Алкоголизм». Лора беседа.
19.00 — Иали оал Литовски ССР халкъа артисто Э. Канявас». Вильнюсера передача.
19.35 — «Электроэнерги лораяр».
19.55 — «Аревик» яхача телевизионни художественни фильма премьера. Хьалхара сери.
21.00 — «Ха».
21.30 — «Дирижирует Евгений Мравинский» яхача фильм-концерта премьера.
22.35 — «Олимпийски lалашо» яха документальни фильм.
Чаккхъяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

15.20 — «Прикидела фаьлгаш» яха телевизионни фильм.
15.50 — «Калиф-аист». Телевизионни фильм.
16.55 — «Парте новкъа — даьй новкъа». Документальни фильм.
17.15 — «Халкъий депутатий Советашка».
17.35 — «Баратшаг — Доттагlал» яха телевизионни документальни фильм.
17.55 — «Тхо Элистера да» яха документальни фильм.
18.05 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (нохчий меттала).
18.20 — «Нохч-Гlалгlайчу гlолла». Информационни программа (эрсий, гlалгlай меттала).
18.40 — «Литературни вlашагlкхетараш» (нохчий меттала).
19.45 — Ракетни бlуни артиллереи Денна хетадаь концерт.
20.15 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!»
20.30 — «Музыкальни киоск».
21.00 — «Юрий Пименов. Сайхи, ханахи, искусствахи». Телевизионни документальни фильм.

21.40 — «Наькха гаргарнах». Художественни фильм.

22 ноябрь
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — lуйранара гимнастика.
8.55 — «Московски зоопарке».
9.25 — «Аревик» яхача телевизионни художественни фильма премьера. Хьалхара сери.
10.30 — «Кинониккъбара клуб».
14.30 — «Хьа къахьегам — хьа лакхале». Кинопрограмма.
15.20 — «Художникех дола дувцараш». СССР халкъа художник Е. Моисеенко.
15.50 — «Москвичий балха тешам».
16.20 — Дlалокх гитаристо Диего Бланкос. (Испани).
17.00 — «lидман вахар».
17.30 — «Зурманчаш, шоаш дола моттиг хьайовзийта!»
18.00 — Кердадараш.
18.15 — «Л. Толстой — бераштa».
18.35 — СССР халкъа артистнай Н. Ткаченко концерт.
19.10 — «Тха обозрени».
19.55 — «Аревик» яхача телевизионни художественни фильма премьера. Хьалхара сери.
21.00 — «Ха».
21.30 — «Литературни тlехье. Михаил Булгаков». Телевизионна документальни фильма премьера.
Чаккхъяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

14.45 — Мультфильм.
15.15 — «Арен зиза» яха телевизионни художественни фильм.
15.45 — «19-неха эггара зlамагlъяр» яха телевизионни документальни фильм.
16.25 — «Ленин в Польше». Художественни фильм.
17.55—«Директор Сергеев—8-негара 18-нега кхаччалца». Телевизионни документальни фильм.
18.15 — «Эффективности лакхара дикали хилийтара тlехьа». Аьшкбетонни конструкцей завода коллективе (гlалгlай меттала).
18.35 — «Нохч-Гlалгlайчу гlолла». Информационни программа (эрсий нохчий меттала).
18.55 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).
19.30 — СССР хоккеях йола чемпионат. «Крылья Советов» — «Химик». Хьалхара, шоллагlа периодаш. ЦСКА спорта Дворецера трансляци. Перерывах — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!»
21.00 — «Дийнъяина га» яха фильм-концерт.
21.30 — СССР хоккеях йола чемпионат. «Крылья Советов» — «Химик». Кхоалагlа период.
22.05 — «Хьулалур» яха телевизионни художественни фильм.

РАДИО

21 ноябрь

6.30 — «Целинникаша дагалувц». «Гергача истола» гонахьара къамаьл (эрсий меттала).
6.50 — «Экономически дешаре шуи гlончаш» (эрсий меттала).
7.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.17 — «Сердало» газета обзор.
7.32 — Ашараш (гlалгlай меттала).
8.25 — Хоамаш.
8.35 — Ашараш (гlалгlай меттала).
8.45 — «Къахьегача наха хьалха». Венгерски социалистически болхлой парте 60 шу дизарга (эрсий меттала).
9.15 — «Парткоми яхьи». № 15 йолч шурий совхоза парторганизаце секретара И. Б. Катаева къамаьл (нохчий меттала).
9.30 — «Къона вай заманхо» яха радиовыпуск (гlалгlай меттала).
17.00 — «Партийни собрани — коммунисташ кхетамца кхебара школа» (нохчий меттала).
17.15 — Хьалха латтача опыта школа! «Гlишлошъеча индустре боахама расчет» (нохчий меттала).
17.30 — «Социалистически яхье хьалха латтараштa». Концерт (нохчий меттала).
18.00 — Керла хоамаш (эрсий, нохчий, гlалгlай меттала).
18.30 — «Сайрийнара Грозный» (горсете гlолла).
18.30 — Ашараш (гlалгlай меттала).

22 ноябрь

7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.17 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.32 — Ашараш (нохчий меттала).
8.25 — Хоамаш.
8.35 — «Вай лоаллахой болча». Къилбаседа — Хlирашкахьара передача (гlалгlай меттала).
8.50 — Ашараш (нохчий меттала).
9.15 — «Бокъонаши кортамукъаленаши: йолаш яраши хетараши». Беседа (эрсий меттала).
9.30 — «Барттайнача дезале». Радиовыпуск (гlалгlай меттала).
9.50 — Ашараш (эрсий меттала).
16.00 — «Юртарча клуба сердало». Беседа (нохчий меттала).
16.15 — «Вай — цхьа уйла йола доттагlий». Беседа (гlалгlай меттала).
16.30 — «Балха минута мах». Грозненски УБР-ера передача (гlалгlай меттала).
16.45 — Баьш карадерзадеча хьинаре къахьегар (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гlалгlай меттала).
19.35 — «Электроэнерги лораяр».

Хаоттам

Тахан республике гlоллеи Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 5 — 10 метр чlоагlа мух а хьехкаш хилеи фегара температура республике 10 — 15, Грозне 13—15 градус гlовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхона морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка лаьгlо догlа а делхаш, малхбузехьара секунде 5—10 метр чlоагlа мух а хьехкаш хилеи фегара температура бийсана −4 +1, дийнахьа +4 +9 градус йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гlа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи культуреи отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отдела партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05338. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 8024.